

Ocena wpływu wsparcia RPOWP 2014-2020 na edukację opiekuńczo- wychowawczą w województwie podlaskim



Etap 2



Autorzy raportu:

Anna Czauż
Edyta Dąbrowska (red.)

ISBN: 978-83-964117-3-0

Publikacja bezpłatna

Białystok 2023

Copyright: Województwo Podlaskie, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego

Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego

Departament Rozwoju Regionalnego
ul. Poleska 89, 15-874 Białystok
tel.: 85 66 54 480
e-mail: rot@podlaskie.eu



Zdjęcie i projekt okładki: www.canva.com

Badanie ewaluacyjne finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020



Rzeczpospolita
Polska



Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne



Spis treści

Spis treści	3
Wykaz skrótów	4
Streszczenie	5
Summary	6
Wprowadzenie	7
1. Metodyka badania.....	11
2. Ocena skuteczności wpływu wsparcia RPOWP 2014-2020 na edukację opiekuńczo-wychowawczą.....	15
2.1. Ocena skuteczności wsparcia w zakresie opieki nad dziećmi do lat trzech.....	18
2.2. Ocena skuteczności wsparcia w zakresie edukacji przedszkolnej.....	30
3. Ocena trwałości wsparcia udzielonego z EFS, w ramach RPOWP 2014-2020, w obszarze edukacji opiekuńczo-wychowawczej	43
4. Wnioski.....	47
Spis wykresów	49
Spis tabel.....	49
Spis map.....	50
Bibliografia.....	50

Wykaz skrótów

EFS	Europejski Fundusz Społeczny
FEdP 2021-2027	Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027
GUS BDL	Główny Urząd Statystyczny Bank Danych Lokalnych
IZ RPOWP 2014-2020	Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020
JE	Jednostka Ewaluacyjna
JST	Jednostka samorządu terytorialnego
p.p.	Punkt procentowy
ROT	Regionalne Obserwatorium Terytorialne (referat ROT w Departamencie Rozwoju Regionalnego UMWP pełniący funkcję Jednostki Ewaluacyjnej RPOWP 2014-2020)
RPOWP 2014-2020, Program	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020
SL2014	System wspierający realizację programów operacyjnych realizowanych w ramach Funduszy Europejskich 2014-2020 (Aplikacja główna centralnego systemu teleinformatycznego)
UMWP	Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego

Streszczenie

Badanie „Ocena wpływu wsparcia RPOWP 2014-2020 na edukację opiekuńczo-wychowawczą w województwie podlaskim - etap 2” jest ewaluacją wewnętrzną, która została przeprowadzona przez Jednostkę Ewaluacyjną RPOWP 2014-2020. Jej realizacja dotyczy przede wszystkim wypełnienia obowiązku oszacowania wartości wskaźników rezultatu długoterminowego w zakresie edukacji opiekuńczo-wychowawczej:

- liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat trzech, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania z EFS,
- liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS.

Ewaluacja zawiera także ocenę skuteczności interwencji w zakresie działań skupiających się na wspomaganie rozwoju systemu opieki nad dziećmi do lat 3 oraz upowszechnianiu edukacji przedszkolnej w województwie podlaskim.

Realizowana w ramach RPOWP 2014-2020 interwencja w zakresie zwiększenia dostępności miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 jest skuteczna. Świadczy o tym zwiększenie dostępu do usług w zakresie opieki nad dziećmi do trzeciego roku życia. Ma to bezpośrednie przełożenie na zwiększenie aktywności zawodowej i zatrudnienia wśród osób sprawujących opiekę nad dziećmi do lat trzech lub nad osobami z niepełnosprawnościami (cel szczegółowy Działania 2.2). Również realizowane (w ramach podziałania 3.1.1 oraz 3.1.3) wsparcie zostało zaplanowane właściwie i należy ocenić je jako skuteczne. Środki przeznaczone na tworzenie nowych miejsc opieki przedszkolnej stanowią skuteczną pomoc w rozwoju instytucjonalnej opieki przedszkolnej w województwie podlaskim. Przyczynia się do upowszechnienia wysokiej jakości edukacji przedszkolnej wśród dzieci w wieku przedszkolnym w regionie (cel szczegółowy Działania 3.1).

Wysoki poziom trwałości rezultatów potwierdzają analizy w zakresie wartości obu wskaźników. Wskaźnik trwałości dla miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 wyniósł 82,4%, zaś dla miejsc wychowania przedszkolnego - 100%.

Ze względu na zakres badania oraz zbieżność wniosków z wnioskami zawartymi w raporcie z pierwszego etapu badania odstąpiono od formułowania rekomendacji z przedmiotowego badania w odniesieniu do planowanej interwencji w programie Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027.

Summary

The study "Assessment of the impact of support for the Regional Operational Program for Podlaskie Voivodeship 2014-2020 (ROPPV 2014-2020) on care and upbringing education in the Podlaskie Voivodeship - stage 2" is an internal evaluation that was carried out by the Evaluation Unit of the ROPPV 2014-2020. Its implementation mainly concerns the fulfillment of the obligation to estimate the value of long-term result indicators in the field of care and upbringing education. The evaluation also includes an assessment of the effectiveness of interventions focusing on supporting the development of the childcare system for children up to the age of three and dissemination of pre-school education in the Podlaskie Voivodeship:

- number of childcare places for children up to the age of three which are in operation 2 years after receiving ESF funding,
- number of pre-school education places in operation 2 years after receiving ESF funding.

The intervention implemented under the ROPPV 2014-2020 in terms of increasing the availability of childcare places for children up to the age of 3 is effective. This is evidenced by the increased access to childcare services for children up to the age of three. This has a direct impact on increasing professional activity and employment among people caring for children up to three years of age or persons with disabilities (specific objective of Measure 2.2). The support implemented (under sub-measures 3.1.1 and 3.1.3) has also been well planned and should be assessed as effective. Funds earmarked for the creation of new pre-school care places constitute effective assistance in the development of institutional pre-school care in the Podlaskie Voivodeship. It contributes to the dissemination of high-quality pre-school education among children of pre-school age in the region (specific objective of Measure 3.1).

The high level of sustainability of the results is confirmed by analyses of the values of both indicators. The sustainability rate for childcare places for children up to the age of 3 was 82.4%, while for pre-school education - 100%.

Due to the scope of the study and the convergence of conclusions with those contained in the report from the first stage of the study, it was abandoned to formulate recommendations from this study in relation to the planned intervention in the programme European Funds for Podlaskie 2021-2027.

Wprowadzenie

Badanie „Ocena wpływu wsparcia RPOWP 2014-2020 na edukację opiekuńczo-wychowawczą w województwie podlaskim – etap 2” jest ewaluacją wewnętrzną – realizowaną przez Jednostkę Ewaluacyjną RPOWP 2014-2020 (JE). Realizacja badania wynika z konieczności wypełnienia obowiązku IZ RPOWP 2014-2020 dotyczącego oszacowania wartości dwóch wskaźników rezultatu długoterminowego w zakresie edukacji opiekuńczo-wychowawczej:

- liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat trzech, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania z EFS,
- liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS.

Po raz pierwszy, przedmiotowe wskaźniki oszacowane zostały, również w ramach ewaluacji wewnętrznej, w 2021 roku.

Realizacja badania wpisuje się częściowo w wypełnienie obowiązku ewaluacji następujących osi priorytetowych Programu:

- Oś II. Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa,
- Oś III. Kompetencje i kwalifikacje.

Tworzenie miejsc opieki żłobkowej i miejsc wychowania przedszkolnego, było podstawowym celem interwencji przewidzianej w:

- Działaniu 2.2 Działania na rzecz równowagi praca-życie,
- Działaniu 3.1 Kształcenie i edukacja.

Projekty realizowane w ramach Działania 2.2 miały na celu likwidację barier uniemożliwiających podjęcie pracy, dzięki udostępnianiu usług w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 poprzez tworzenie nowych miejsc opieki (zarówno w formach instytucjonalnych jak i pozainstytucjonalnych).¹ W kontekście edukacji przedszkolnej, priorytetowymi były działania ukierunkowane na tworzenie miejsc wychowania w ramach edukacji przedszkolnej, w szczególności na obszarach wiejskich, czyli obszarach o najniższym poziomie ich upowszechnienia.²

Zgodnie z zapisami Programu, odnośnie częstotliwości pomiaru wymienionych wyżej wskaźników, powinien on zostać wykonany dwa razy w ciągu realizacji Programu oraz na

¹ Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020, lipiec 2022, stanowiący Załącznik nr 1 do uchwały Nr 290/5396/2022 Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 12 września 2022 r., s. 75.

² Tamże, s. 90.

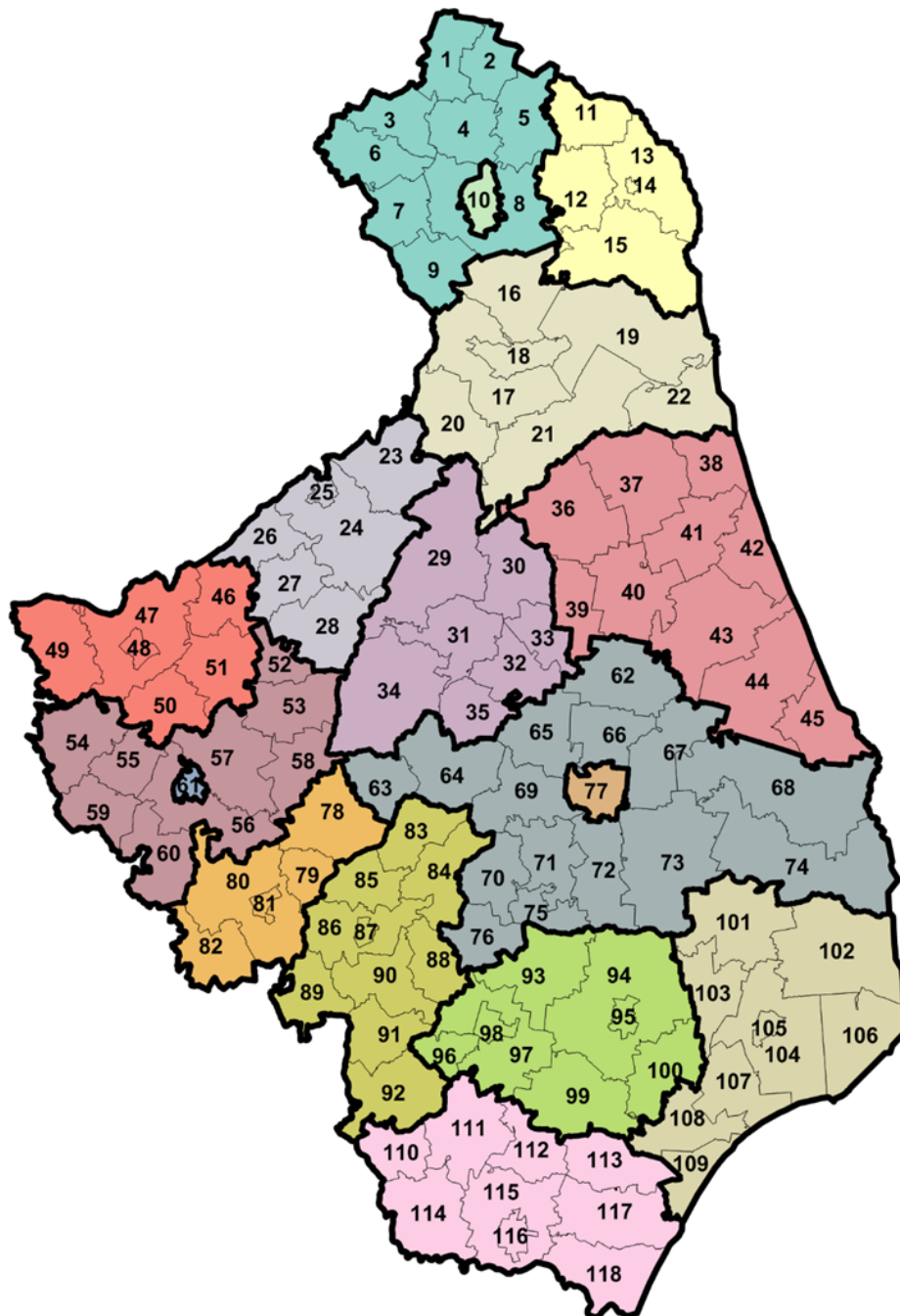
jego zakończeniu.³ W 2021 roku dokonano pierwszego oszacowania wartości wskaźników. W ramach niniejszego badania dokonano drugiego pomiaru.

W związku z prezentowaniem wybranych wskaźników na poziomie gminy, niżej przedstawiono mapę poglądową gmin województwa podlaskiego z nazwami jednostek terytorialnych tego poziomu (NUTS-5). W wykazie gmin zastosowano następujące oznaczenia:


















- (1) – gmina miejska,
- (2) – gmina wiejska,
- (3) – gmina miejsko-wiejska.

³ Definicje wskaźników sformułowane w *Załączniku Nr 2 Wspólna Lista Wskaźników Kluczowych 2014-2020 – EFS do Wytycznych w sprawie monitorowania postępu rzeczowego realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020 (WLWK)* nie narzucają szczególnych terminów realizacji badania. Terminy zostały określone na poziomie dokumentów programowych, tj. *Metodologii szacowania wartości docelowych dla wskaźników wybranych do realizacji w RPOWP 2014-2020*, z adnotacją w definicji, która wskazuje na okres trwałości rezultatów projektów, określony na pełne dwa lata. Istotnym jest fakt, że wskaźniki podlegające szacowaniu w badaniu ewaluacyjnym, to jednocześnie wskaźniki rezultatu strategicznego, monitorowane w ramach systemu STRATEG. Obowiązkiem IZ jest przekazanie wyników szacowania do Urzędu Statystycznego w Białymstoku, celem zasilenia bazy STRATEG.

Mapa 1. Mapa poglądowa gmin w województwie podlaskim



Legenda

	Powiat suwalski (9)		Powiat sokólski (10)		Powiat zambrowski (5)
	M. Suwałki (1)		Powiat kolneński (6)		Powiat wysokomazowiecki (10)
	Powiat sejneński (5)		Powiat łomżyński (9)		Powiat bielski (8)
	Powiat augustowski (7)		M. Łomża (1)		Powiat hajnowski (9)
	Powiat grajewski (6)		Powiat białostocki (15)		Powiat siemiatycki (9)
	Powiat moniecki (7)		M. Białystok (1)		

Powiat suwalski

1. Wizajny (2)
2. Rutka-Tartak (2)
3. Przerośl (2)
4. Jeleniewo (2)
5. Szypliszki (2)
6. Filipów (2)
7. Bakalarzewo (2)
8. Suwałki (2)
9. Raczki (2)

M. Suwałki

10. Suwałki (1)

Powiat sejneński

11. Puńsk (2)
12. Krasnopol (2)
13. Sejny (2)
14. Sejny (1)
15. Giby (2)

Powiat augustowski

16. Nowinka (2)
17. Augustów (2)
18. Augustów (1)
19. Płaska (2)
20. Bargłów Kościelny (2)
21. Sztabin (2)
22. Lipsk (3)

Powiat grajewski

23. Rajgród (3)
24. Grajewo (2)
25. Grajewo (1)
26. Szczuczyn (3)
27. Wąsosz (2)
28. Radziłów (2)

Powiat moniecki

29. Goniądz (3)
30. Jaświły (2)

31. Mońki (3)
32. Knyszyn (3)
33. Jasionówka (2)
34. Trzcianne (2)
35. Krypno (2)

Powiat sokólski

36. Suchowola (3)
37. Dąbrowa Białostocka (3)
38. Nowy Dwór (2)
39. Korycin (2)
40. Janów (2)
41. Sidra (2)
42. Kuźnica (2)
43. Sokółka (3)
44. Szudziałowo (2)
45. Krynki (3)

Powiat kolneński

46. Grabowo (2)
47. Kolno (2)
48. Kolno (1)
49. Turośl (2)
50. Mały Płock (2)
51. Stawiski (3)

Powiat łomżyński

52. Przytuły (2)
53. Jedwabne (3)
54. Zbójna (2)
55. Nowogród (3)
56. Łomża (2)
57. Piątnica (2)
58. Wizna (2)
59. Miastkowo (2)
60. Śniadowo (2)

M. Łomża

61. Łomża (1)

Powiat białostocki

62. Czarna Białostocka (3)
63. Zawady (2)
64. Tykocin (3)
65. Dobrzyniewo Duże (2)
66. Wasilków (3)
67. Supraśl (3)
68. Gródek (2)
69. Choroszcz (3)
70. Łapy (3)
71. Turośl Kościelna (2)
72. Juchnowiec Kościelny (2)
73. Zabłudów (3)
74. Michałowo (3)
75. Suraz (3)
76. Poświętne (2)

M. Białystok

77. Białystok (1)

Powiat zambrowski

78. Rutki (2)
79. Kołaki Kościelne (2)
80. Zambrów (2)
81. Zambrów (1)
82. Szumowo (2)

Powiat wysokomazowiecki

83. Kobylin-Borzymy (2)
84. Sokoły (2)
85. Kulesze Kościelne (2)
86. Wysokie Mazowieckie (2)
87. Wysokie Mazowieckie (1)

88. Nowe Piekuty (2)
89. Czyżew (3)
90. Szepietowo (3)
91. Klukowo (2)
92. Ciechanowiec (3)

Powiat bielski

93. Wyszki (2)
94. Bielsk Podlaski (2)
95. Bielsk Podlaski (1)
96. Rudka (2)
97. Brańsk (1)
98. Brańsk (2)
99. Boćki (2)
100. Orla (2)

Powiat hajnowski

101. Narew (2)
102. Narewka (2)
103. Czyże (2)
104. Hajnówka (2)
105. Hajnówka (1)
106. Białowieża (2)
107. Dubicze Cerkiewne (2)
108. Kleszczele (3)
109. Czeremcha (2)

Powiat siemiatycki

110. Perlejewo (2)
111. Grodzisk (2)
112. Dziadkowice (2)
113. Milejczyce (2)
114. Drohiczyn (3)
115. Siemiatycze (2)
116. Siemiatycze (1)
117. Nurzec-Stacja (2)
118. Mielnik (2)

1. Metodyka badania

Przedmiotowe badanie stanowi drugi z trzech etapów szacowania wartości wskaźników rezultatu długoterminowego i jest realizowane, jako ewaluacja wewnętrzna, przez pracowników Jednostki Ewaluacyjnej RPOWP 2014-2020.

Przedmiotem badania jest ocena interwencji pod kątem dwóch kryteriów ewaluacyjnych: skuteczności i trwałości realizacji działań współfinansowanych ze środków EFS, w ramach RPOWP 2014-2020, ukierunkowanych na poprawę dostępu do edukacji opiekuńczo-wychowawczej.

Tabela 1. Kryteria ewaluacyjne przyjęte w badaniu

Lp.	Nazwa kryterium	Definicja kryterium
1.	Skuteczność	Ocena poziomu realizacji interwencji w kontekście realizacji zakładanych celów (czy osiągnięto to, co zaplanowano), skuteczność użytych metod, instytucji oraz wpływ czynników zewnętrznych na uzyskane rezultaty.
2.	Trwałość	Ocena, w jakim zakresie pozytywne efekty realizowanych działań na poziomie celu są trwałe, tzn. trwają po zakończeniu finansowania zewnętrznego. W ramach kryterium została zbadana trwałość rezultatów ewaluowanych projektów.

Źródło: opracowanie własne.

Badanie zostało ukierunkowane na uzyskanie odpowiedzi, m.in. na następujące pytania badawcze:

1. Jaka jest wartość wskaźnika: liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat trzech, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS?
2. Jaka jest wartość wskaźnika: liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS?

Definicje szacowanych wskaźników zostały zawarte w Wytycznych w zakresie monitorowania postępu rzeczowego realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020 (Załącznik 2. Wspólna Lista Wskaźników Kluczowych 2014-2020 – EFS):

- **Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat trzech, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS [szt.]** – Liczba utworzonych miejsc w żłobkach, klubach dziecięcych, u dziennych opiekunów, które po uzyskaniu dofinansowania Europejskiego Funduszu Społecznego na utworzenie nowych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, funkcjonują **co najmniej pełne**

2 lata po zakończeniu finansowania działań. Trwałość funkcjonowania nowych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 utworzonych dzięki EFS należy rozumieć jako gotowość do świadczenia opieki nad dziećmi w ramach utworzonych miejsc. Trwałość należy zweryfikować po 2 latach od daty zakończenia realizacji projektu.⁴

- **Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowaniu ze środków EFS [szt.]** – Liczba miejsc wychowania przedszkolnego utworzonych w ramach projektu dofinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego, które funkcjonują **co najmniej pełne 2 lata po zakończeniu finansowania działań.** Podana liczba miejsc odpowiada liczbie zadeklarowanych miejsc w arkuszu organizacyjnym placówki. Trwałość funkcjonowania nowych miejsc przedszkolnych utworzonych dzięki EFS w przedszkolach należy rozumieć jako instytucjonalną gotowość placówki do świadczenia usług przedszkolnych w ramach utworzonych w projekcie miejsc wychowania przedszkolnego. Trwałość należy zweryfikować po 2 latach od daty zakończenia realizacji projektu.⁵

Metodyka oceny interwencji w zakresie jej skuteczności, została oparta przede wszystkim na analizie danych zastanych, tj. danych statystycznych dostępnych w statystyce publicznej, danych pochodzących z systemu SL2014 (stan na 30.09.2022 r.) oraz metaanalizie dostępnych raportów, m.in.:

- M. Muczyński, E. Dąbrowska, *Ocena wpływu wsparcia EFS na edukację opiekuńczo-wychowawczą w województwie podlaskim*, UMWP, Białystok 2021;
- A. Czauż, E. Dąbrowska, G. Koronkiewicz, M. Muczyński, *Analiza sytuacji społeczno-ekonomicznej województwa podlaskiego w obszarach oddziaływania Europejskiego Funduszu Społecznego*, UMWP, Białystok 2018.

SKUTECZNOŚĆ

Ocena skuteczności, realizowanych w ramach RPOWP 2014-2020 działań, w przypadku opieki żłobkowej, została przeprowadzona na podstawie analizy liczby dostępnych miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych przypadających na każde 1000 dzieci w wieku do trzech lat. Oszacowanie liczby miejsc opieki w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci do lat trzech, które byłyby dostępne bez wsparcia RPOWP 2014-2020, przeprowadzono w oparciu o dane dotyczące liczby miejsc w placówkach opieki nad dziećmi do trzeciego roku życia (w gminach, w których realizowane były projekty dotyczące utworzenia nowych miejsc) oraz liczby utworzonych miejsc w ramach RPOWP 2014-2020 w tych gminach.

W pierwszym kroku, na podstawie danych dostępnych w statystyce publicznej, dokonano analizy liczby miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do 3 lat.

⁴ Załącznik nr 2. *Wspólna Lista Wskaźników Kluczowych 2014-2020 – EFS do Wytycznych w zakresie monitorowania postępu rzeczowego realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020*, s. 16.

⁵ Tamże, s. 24.

Następnie, na podstawie danych statystycznych GUS, dotyczących liczby dostępnych miejsc w placówkach i liczby miejsc utworzonych w ramach projektów (dane z bazy SL2014), oszacowano liczbę miejsc, która była dostępna bez interwencji z RPOWP 2014-2020. Na podstawie otrzymanych wartości dokonano wyliczenia liczby miejsc opieki w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat trzech. Otrzymane wyniki, tj. wartość faktyczną oraz szacowaną (bez RPOWP 2014-2020), porównano z liczbą dzieci objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do trzeciego roku życia.

Pozwoliło to na stwierdzenie, czy interwencja z RPOWP 2014-2020 przyczyniła się do zwiększenia liczby dzieci objętych opieką żłobkową oraz czy bez takiej interwencji możliwe byłoby zapewnienie opieki w takim zakresie, jaki ma miejsce dzięki wsparciu ze środków unijnych, a tym samym, czy interwencja przyczyniła się do zwiększenia aktywności zawodowej i zatrudnienia wśród osób sprawujących opiekę na dziećmi do lat 3.

Ze względu na brak, dostępnych w statystyce publicznej, danych dotyczących miejsc wychowania przedszkolnego zastosowanie powyższego podejścia nie było możliwe w ocenie skuteczności realizowanych działań w odniesieniu do miejsc wychowania przedszkolnego.

TRWAŁOŚĆ

Ocena trwałości rezultatów interwencji, tj. szacowania wartości wskaźników długoterminowych, została przeprowadzona z wykorzystaniem badania ankietowego wśród beneficjentów działań 2.2 oraz 3.1 (poddziałanie 3.1.1 oraz 3.1.3). Na wstępie dokonano selekcji beneficjentów projektów z wyżej wskazanych działań. Kryterium selekcji był okres jaki minął od momentu zakończenia realizacji projektu. Zgodnie z definicjami szacowanych wskaźników, od zakończenia udziału w projekcie musiało minąć **co najmniej 2 lata**. Jako datę graniczną założono 30 września 2022 r., co oznacza, że ostatni beneficjent zakwalifikowany do wzięcia udziału w badaniu, zakończył realizację projektu najpóźniej 30 września 2020 roku. Szczegółowe informacje na temat liczby beneficjentów i projektów objętych badaniem zawarto w tabeli poniżej.

Tabela 2. Liczba projektów i beneficjentów do objęcia przedmiotowym badaniem

Działanie/poddziałanie	Liczba unikalnych beneficjentów ⁶	Liczba projektów, od zakończenia realizacji których upłynęło co najmniej 2 lata (dwa lata lub więcej)
2.2	24	29
3.1.1	36	47
3.1.3	1	1

Źródło: opracowania własne na podstawie danych SL2014 (dane według stanu na 30.09.2022 r.).

⁶ Unikalnych na poziomie działania/poddziałania.

Na tym etapie przeprowadzono również weryfikację informacji dotyczącej miejsca realizacji poszczególnych projektów. W przypadku niektórych projektów, na podstawie ich opisu, zmieniono miejsce realizacji projektu z gminy wiejskiej na gminę miejską. Nowe miejsca tworzone były w placówkach, które mieszczą się w miastach, natomiast korzystać z nich mogły również dzieci z terenów wiejskich (zasięg realizacji projektu obejmował również gminę wiejską).

Na potrzeby niniejszego badania, jako moment utworzenia miejsca opieki nad dziećmi do lat trzech i miejsca wychowania przedszkolnego przyjęto moment zakończenia realizacji projektu (zgodnie z informacją zawartą w SL2014).

W celu pozyskania informacji o liczbie miejsc opieki nad dziećmi do trzech lat oraz miejsc przedszkolnych, funkcjonujących co najmniej dwa lata po zakończeniu realizacji projektu, zespół badawczy opracował i skierował ankietę wraz z listem uwierzytelniającym do wszystkich beneficjentów ewaluowanych projektów. Oznacza to, że badanie zostało przeprowadzone na pełnej populacji. Beneficjenci zostali poproszeni o wskazanie ile, z miejsc opieki nad dziećmi do lat trzech i miejsc przedszkolnych utworzonych w ramach projektów, funkcjonowało w dniu 30.09.2022 r. Badanie ankietowe zostało przeprowadzone w dniach 7.11.2022 r. – 23.12.2022 r. W ramach procedury ankietowania wysłano ankietę dotyczącą 77 projektów. Zwrotność ankiet osiągnęła poziom 97,4% (nie uzyskano informacji dotyczącej dwóch projektów). W związku z tym, dane dotyczące liczby utworzonych miejsc w tych placówkach nie zostały uwzględnione w wyliczeniach.

Dodatkowo, w ramach badania, sprawdzono obowiązkową trwałość projektów, deklarowaną przez beneficjentów w ankietach trwałości. W związku ze zwrotnością ankiet na poziomie 97,4%, we wskazanym procencie przypadków potwierdzono utrzymanie obowiązujących wartości wskaźników, w obowiązującym okresie trwałości. Przy tak dużej zgodności danych z ankiet trwałości i danych z ankiet przeprowadzonych w ramach badania, w brakującej liczbie przypadków (2 projekty), przyjęto, że zgodność również została zachowana.

2. Ocena skuteczności wpływu wsparcia RPOWP 2014-2020 na edukację opiekuńczo-wychowawczą

Dla oceny skuteczności działań podejmowanych w ramach RPOWP 2014-2020, w zakresie edukacji opiekuńczo wychowawczej, właściwe jest zarysowanie tła stanowiącego podstawę interwencji ukierunkowanej na ewoluowane wsparcie w ramach Programu.

Dysproporcje pomiędzy poziomem zatrudnienia kobiet i mężczyzn występują na podlaskim rynku pracy od lat. Pomimo widocznych pozytywnych zmian, w dalszym ciągu występują różnice przekładające się na znacznie wyższy poziom bierności zawodowej kobiet w porównaniu do mężczyzn. W 2021 roku w województwie podlaskim, spośród osób biernych zawodowo w wieku 15-74 lat, 24 tys. pozostawało nieaktywne zawodowo z powodu obowiązków rodzinnych i związanych z prowadzeniem domu. Stanowili oni 2,6% ich ogólnej liczby w kraju. Zbliżone liczby osób biernych zawodowo z powodu wykonywania obowiązków domowych odnotowano w województwach: świętokrzyskim, lubuskim i opolskim. Udział osób biernych zawodowo z powodu obowiązków rodzinnych i związanych z prowadzeniem domu w ogólnej liczbie osób biernych zawodowo w wieku 15-89 lat w województwie podlaskim w 2021 r. ukształtował się na poziomie 6,5%. W regionie odsetek tych osób jest niższy niż w skali całego kraju. Pomędzy województwami występują znaczne dysproporcje (w 2021 roku wartości wahały się od 5,8% w województwie lubuskim do 9,7% w województwie małopolskim).⁷ Wskaźnik zatrudnienia kobiet⁸ w województwie podlaskim w latach 2014-2021 wzrósł o 8,9 p.p. z 64,8% do 73,7%). W przypadku wskaźnika zatrudnienia mężczyzn⁹ przyrost wyniósł 10,3 p.p. (z 69,3% do 79,6%)¹⁰. Pomimo obserwowanego wzrostu poziomu zatrudnienia każdej z płci, zróżnicowanie w zakresie sytuacji kobiet i mężczyzn na podlaskim rynku pracy pozostaje na zbliżonym poziomie.

Na powyższą sytuację ma wpływ wiele czynników, wśród których, jako częstą przyczynę bierności zawodowej kobiet wskazuje się obowiązki domowe i opiekę nad osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu (małymi dziećmi i osobami z niepełnosprawnościami).¹¹

Aktywizacja zawodowa kobiet jest również znacznie utrudniona z powodu niewystarczającej dostępności usług społecznych, zwłaszcza związanych z opieką nad dziećmi do trzeciego roku życia. Rezygnacja z aktywności zawodowej na rzecz sprawowania opieki nad osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, wpływa na dezaktualizację kompetencji zawodowych tych osób. Dostęp do usług opiekuńczych, który odciąża takie

⁷ GUS BDL.

⁸ Udział liczby pracujących kobiet w liczbie kobiet w wieku produkcyjnym.

⁹ Udział liczby pracujących mężczyzn w liczbie mężczyzn w wieku produkcyjnym.

¹⁰ GUS BDL.

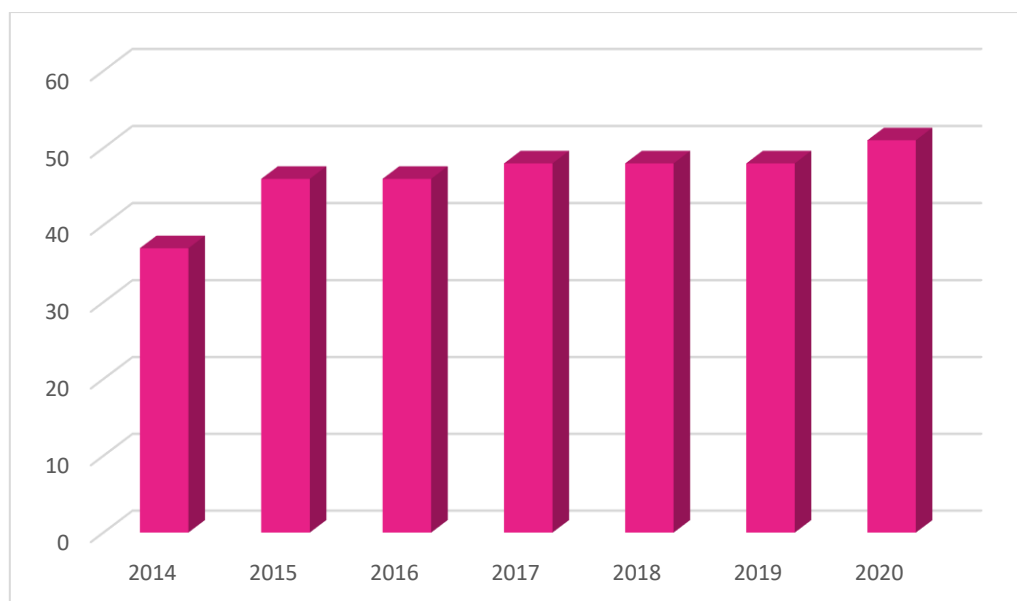
¹¹ *Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020*, stanowiący załącznik nr 1 do uchwały Nr 294/5454/2022 Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 29 września 2022 r., s. 55.

osoby w obowiązkach opiekuńczych, daje możliwość powrotu na rynek pracy, jak również uczestnictwa w procesie kształcenia i szkolenia, co ma realny wpływ na zwiększenie szans na rynku pracy.¹²

Na aktywność zawodową rodziców/opiekunów wpływ ma również poziom upowszechnienia edukacji przedszkolnej. Zapewnienie dostępu do edukacji na tak wczesnym poziomie życia przyczynia się również do wyrównywania szans edukacyjnych, w szczególności dzieci pochodzących z obszarów wiejskich.¹³

W celu zobrazowania problemu jakim jest niski poziom aktywności zawodowej kobiet na podlaskim rynku pracy dokonano analizy kilku wybranych wskaźników. Pozwoliło to na zaobserwowanie, iż pomimo polepszającej się sytuacji kobiet na rynku pracy w dalszym ciągu, na co wskazują dane, kobiety są mniej aktywne zawodowo niż mężczyźni. Przyczynami takiego stanu są m.in. trudności w zapewnieniu opieki na dziećmi do momentu ich pójścia do szkoły. Odpowiedź na powyższe problemy stanowią działania realizowane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020.

Wykres 1. Bierność zawodowa mieszkańców województwa podlaskiego ze względu na obowiązki rodzinne i związane z prowadzeniem domu (tys. osób)*



*Ludność bierna zawodowo, czyli osoby pozostające poza siłą roboczą – wszystkie osoby w wieku 15 lat i więcej, które nie zostały zakwalifikowane jako pracujące lub bezrobotne.

Dane do wykresu pochodzą z badania według metodologii GUS obowiązującej do 2020 roku. W momencie przygotowywania danych na potrzeby raportu, dane wyliczone według nowej metodologii, dostępne były jedynie dla 2021 roku, co uniemożliwiło ich porównanie do lat poprzednich i uzasadnia ich nieujęcie w zestawieniu.

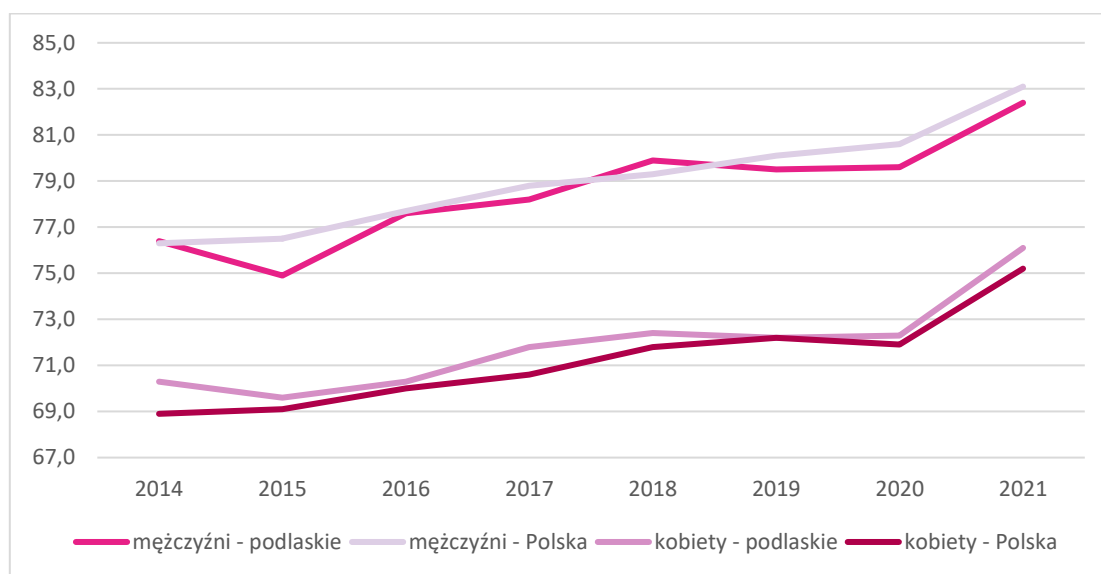
Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

¹² Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020, dz. cyt., s. 74.

¹³ Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych ..., dz. cyt., s. 73.

Obowiązki domowe związane z prowadzeniem domu, obok emerytury, nauki i choroby oraz niepełnosprawności, są jedną z najczęstszych przyczyn bierności zawodowej mieszkańców województwa podlaskiego (w wieku 15 lat i więcej). W 2014 roku, z tej przyczyny, w regionie było 37 tys. osób biernych zawodowo, zaś w 2020 roku ich liczba wzrosła do 51 tys. osób. Odnotowany w latach 2014-2020 blisko 38% przyrost liczby osób biernych zawodowo był najwyższą wartością wśród wszystkich województw. Przyjmując, że to na kobietach skupiają się obowiązki domowe oraz prowadzenie domu, można zakładać, że większość osób biernych zawodowo, ze wskazanej przyczyny, stanowią właśnie kobiety.

Wykres 2. Współczynnik aktywności zawodowej osób w wieku produkcyjnym



Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Wartości współczynnika aktywności zawodowej mężczyzn i kobiet w wieku produkcyjnym w województwie podlaskim są zbliżone do wartości w kraju. Znaczące różnice występują jednak przy porównaniu wartości wskaźnika dla obu płci. Zarówno w województwie podlaskim, jak również w skali całego kraju, kobiety charakteryzują się niższą aktywnością zawodową w porównaniu do mężczyzn. Pomimo wzrostu wartości współczynnika dla obu grup w latach 2014-2021 zwiększeniu uległa dysproporcja pomiędzy wartościami współczynnika dla obu płci we wskazanym okresie. W 2014 roku współczynnik aktywności zawodowej mężczyzn w wieku produkcyjnym zamieszkujących województwo podlaskie wynosił 76,4% i był wyższy od współczynnika aktywności zawodowej kobiet o 6,1 p.p. W 2021 roku różnica pomiędzy wartościami współczynnika dla obu płci wzrosła do 6,3 p.p. Odsetek aktywnych zawodowo mężczyzn w wieku produkcyjnym zamieszkujących województwo podlaskie w analizowanych latach wzrósł o 6 p.p. (z 76,4% do 82,4%), zaś w przypadku mieszkank województwa podlaskiego przyrost wyniósł 5,8 p.p. (z 70,3% do 76,1%).

Podobne zmiany można zaobserwować w zakresie wspomnianego we wstępie wskaźnika zatrudnienia.

Tabela 3. Wskaźnik zatrudnienia kobiet w wieku produkcyjnym

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Podlaskie (A) w %	63,2	64,7	65,4	67,8	69,4	69,4	70,2	73,7
Zmiana r/r w p.p.	x	1,5	0,7	2,4	1,6	0	0,8	3,5
Polska (B) w %	61,9	63,6	65,4	67	68,9	69,5	69,4	72,5
Różnica (A-B) w p.p.	1,3	1,1	0	0,8	0,5	-0,1	0,8	1,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

W 2021 roku zatrudnione mieszkanki województwa podlaskiego stanowiły 73,7% kobiet w wieku produkcyjnym. Jest to wartość wyższa od wartości dla kraju o 1,2 p.p. Od 2014 roku obserwowany jest wzrost wartości wskaźnika, który przełożył się na zmniejszenie dysproporcji pod względem wartości wskaźnika zatrudnienia kobiet zamieszkujących województwo podlaskie w stosunku do ogółu Polek.

Powyższe dane wskazują, że istotną przyczyną rezygnacji z pracy są obowiązki domowe oraz te związane z prowadzeniem domu, w tym również opieka nad dziećmi. Kobiety, częściej niż mężczyźni, podejmują decyzję o pozostaniu „w domu”, co przekłada się na wskaźniki aktywności zawodowej i zatrudnienia. Celem badania nie było jednak badanie wpływu wsparcia w ramach RPOWP 2014-2020 na aktywność zawodową mieszanek województwa podlaskiego. Nie można zatem jednoznacznie stwierdzić, czy zaobserwowane pozytywne zmiany w obszarze aktywności zawodowej kobiet są skutkiem interwencji.

2.1. Ocena skuteczności wsparcia w zakresie opieki nad dziećmi do lat trzech

Celem szczegółowym Działania 2.2 Działania na rzecz równowagi praca – życie jest zwiększenie aktywności zawodowej i zatrudnienia wśród osób sprawujących opiekę nad dziećmi do lat trzech lub nad osobami z niepełnosprawnościami. Jego realizacja odbywała się poprzez szereg różnorodnych przedsięwzięć, z których w kontekście realizowanego badania, najistotniejszymi są działania mające na celu likwidację barier uniemożliwiających pracę, polegającą na udostępnieniu usług w zakresie opieki nad dziećmi do lat trzech poprzez stworzenie nowych miejsc opieki, zarówno w formach instytucjonalnych, jak i pozainstytucjonalnych.¹⁴

Wspieranie usług opieki nad małymi dziećmi w wymiarze jakościowym i ilościowym jest elementem niezbędnym dla tworzenia warunków do godzenia ról rodzinnych i zawodowych. Priorytetowe jest zapewnienie trwałości i stabilności utworzonych miejsc w placówkach opieki.¹⁵

Opieka nad dziećmi do trzeciego roku życia może być organizowana w formie żłobka lub klubu dziecięcego, a także sprawowana przez dziennego opiekuna lub nianię. Opieka nad

¹⁴ Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020, dz. cyt., s. 75.

¹⁵ Tamże, s. 75.

dzieckiem może być sprawowana do ukończenia roku szkolnego, w którym dziecko ukończy trzeci rok życia lub w przypadku, gdy niemożliwe lub utrudnione jest objęcie dziecka wychowaniem przedszkolnym – 4 rok życia.¹⁶

Tabela 4. Liczba dzieci w wieku do 3 lat (z wyłączeniem trzylatków) w województwie podlaskim w latach 2014-2021

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Podlaskie	32 374	31 923	32 957	34 146	35 110	34 965	33 748	31 963
zmiana r/r w %	-	-1,39	3,24	3,61	2,82	-0,41	-3,48	-5,29
w miastach w %	60,59	61,16	61,79	63,23	64,12	64,7	60,82	61,50
na wsi w %	39,41	38,84	38,21	36,77	35,88	35,3	39,18	38,50
Polska	1 124 854	1 106 141	1 121 533	1 149 976	1 167 837	1 159 025	1 110 231	1 053 210
zmiana r/r w %	-	-1,66	1,39	2,54	1,55	-0,75	-4,21	-5,14
w miastach w %	58,11	58,48	58,85	59,04	59,07	58,93	55,96	56,28
na wsi w %	41,89	41,52	41,15	40,96	40,93	41,07	44,04	43,72

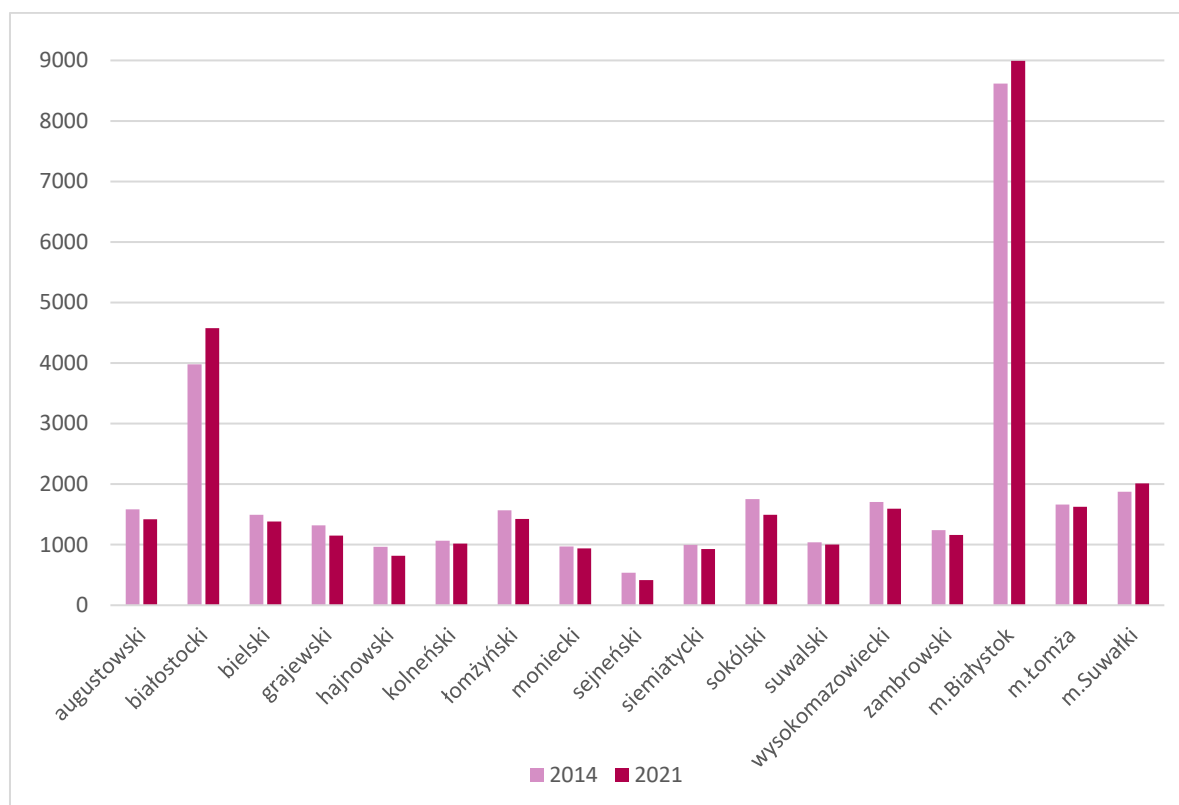
Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Odsetek dzieci do 3 lat (z wyłączeniem trzylatków) w województwie podlaskim w 2021 roku stanowił 15,3% ogółu dzieci w regionie (osoby w wieku przedprodukcyjnym). W 2014 roku odsetek ten wynosił 15,4%. Oznacza to, że pomimo spadku liczby dzieci do 3 roku życia ich odsetek w całkowitej liczbie dzieci w województwie podlaskim spadł o 0,1 p.p. W 2021 roku województwo podlaskie zamieszkiwało ich niespełna 32 tys., z czego 61,5% mieszkało w miastach. Pozostałe 38,5% to dzieci zamieszkujące obszary wiejskie. W latach 2014-2021 odsetek dzieci w wieku żłobkowym zamieszkujących tereny wiejskie województwa, nie przekroczył wartości 40%. Należy również zaznaczyć, że struktura liczby dzieci w wieku do 3 lat (z wyłączeniem trzylatków) pod względem miejsca zamieszkania w województwie podlaskim różni się od wartości dla całego kraju. Większy odsetek dzieci w wieku do 3 lat (z wyłączeniem trzylatków) zamieszkuje miasta województwa podlaskiego (61,5%), niż ma to miejsce w skali całego kraju (56,3%).

W kontekście interwencji realizowanej w ramach RPOWP 2014-2020 istotniejsze jest jednak zróżnicowanie wewnątrzregionalne, wskazujące obszary, w których inicjowane działania przyniosą najlepsze rezultaty.

¹⁶ [Informacja o żłobkach](#) [dostęp: 07.02.2023 r.].

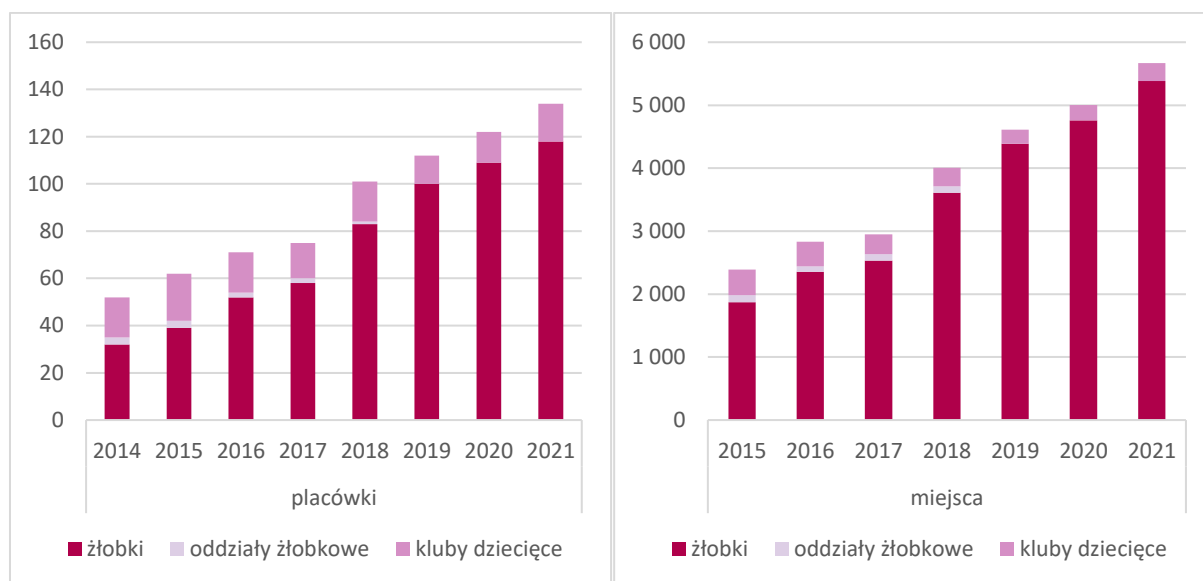
Wykres 3. Liczba dzieci w wieku do lat 3 (z wyłączeniem trzylatków) w powiatach województwa podlaskiego



Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Miasto Białystok oraz powiat białostocki to powiaty z największą liczbą dzieci do trzeciego roku życia, w których w latach 2014-2021 zaobserwowano również znaczny wzrost liczby dzieci w tej grupie wiekowej. W Białymstoku liczba dzieci do trzeciego roku życia wzrosła o 4,4%, natomiast w powiecie białostockim ten przyrost wyniósł 15%. W pozostałych częściach regionu liczba dzieci do 3 roku życia (z wyłączeniem trzylatków) jest znacznie niższa, najniższa w powiecie sejneńskim. Spośród pozostałych, jedynie w miastach Łomża i Suwałki liczba dzieci do 3 roku życia, na przestrzeni lat 2014-2021, nie zmniejszyła się. Duże dysproporcje w liczbie dzieci we wskazanym przedziale wiekowym, w poszczególnych powiatach, determinują potrzebę dokładnego ukierunkowania wsparcia pozwalającego na zaopiekowanie się, m.in. w formie żłobków, nad dziećmi, których opiekunowie rezygnują z pracy ze względu na konieczność sprawowania nad nimi bezpośredniej opieki.

Wykres 4. Dostępność placówek i miejsc opieki nad dziećmi do trzeciego roku życia (z wyłączeniem trzylatków) w województwie podlaskim



Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Z roku na rok obserwowane jest polepszanie się dostępu do infrastruktury zapewniającej opiekę nad dziećmi do 3 lat. W województwie podlaskim przeważają żłobki, których w 2021 roku funkcjonowało 118, zaś w 2014 roku zaledwie 32. Opieka nad dziećmi sprawowana jest również w formie klubów dziecięcych. W analizowanych latach ich liczba utrzymywała się na zbliżonym poziomie i nie przekroczyła 20 placówek. Do 2018 roku opieka nad najmłodszymi dziećmi świadczona była również w oddziałach żłobkowych, czyli jednostkach, które działają przy przedszkolu (lub innej instytucji) i świadczą opiekę nad dziećmi do trzeciego roku życia i nie są wpisane do rejestru żłobków i klubów dziecięcych. Wraz ze wzrostem liczby placówek zwiększała się liczba dostępnych w nich miejsc. W 2015¹⁷ roku na dzieci do trzeciego roku życia, w placówkach opieki, czekało 2 391 miejsc, zaś w 2021 roku było to 5 668 miejsc. W latach 2015-2021 liczba miejsc opieki nad dziećmi do trzeciego roku życia w całym województwie podlaskim wzrosła blisko 2,5-krotnie. Spośród wszystkich dostępnych, największy udział stanowią miejsca w żłobkach. Ich odsetek w analizowanych latach wzrósł z 78,3% w 2015 roku do 95% w 2021 roku.

Zróżnicowanie w zakresie dostępności miejsc opieki nad dziećmi do trzeciego roku życia widoczne jest pomiędzy poszczególnymi powiatami, co jest bezpośrednio skorelowane z liczbą dzieci zamieszkujących dany powiat.

¹⁷ Za 2014 rok dostępne są wyłącznie dane zbiorcze, tj. bez podziału na rodzaj placówki świadczącej opiekę nad dziećmi do trzeciego roku życia.

Tabela 5. Liczba placówek i miejsc opieki nad dziećmi w wieku 0-3 lata w powiatach województwa podlaskiego

Powiat	Placówki		Miejsca	
	2014	2021	2014	2021
augustowski	2	5	78	201
białostocki	5	21	141	666
bielski	3	8	64	165
grajewski	1	1	51	72
hajnowski	2	3	74	147
kolneński	1	1	15	65
łomżyński	0	0	0	0
moniecki	0	2	0	47
sejneński	0	1	0	50
siemiatycki	1	7	67	179
sokólski	3	3	81	137
suwalski	0	1	0	20
wysokomazowiecki	0	4	0	110
zambrowski	1	2	25	133
m. Białystok	24	53	1 206	2 675
m. Łomża	4	7	101	222
m. Suwałki	5	15	161	779
Podlaskie	52	134	2 064	5 668

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Na terenie województwa podlaskiego w latach 2014-2021 liczba placówek opieki nad dziećmi do 3 roku życia wzrosła ponad 2,5-krotnie (z 52 do 134 placówek). Skutkowało to znacznym zwiększeniem liczby dostępnych miejsc opieki (z 2 064 do 5 668 miejsc). Należy zauważyć, iż w 2014 nie we wszystkich powiatach w województwie funkcjonowały tego typu placówki. Opieka żłobkowa nie była świadczona w pięciu powiatach: łomżyńskim, monieckim, sejneńskim, suwalskim i wysokomazowieckim. W 2021 roku na terenie każdego z powiatów (z wyjątkiem powiatu łomżyńskiego, gdzie nie odnotowano placówek opieki nad dziećmi do lat 3) działała przynajmniej jedna placówka.

Największa liczba placówek opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 funkcjonuje na terenie miasta Białystok. W 2014 roku było ich 24, natomiast w 2021 roku ich liczba wzrosła do 53. Miało to bezpośredni wpływ na znaczne zwiększenia liczby dostępnych miejsc (z 1 206 do 2 675). Pod względem liczby placówek, w 2021 roku, drugą pozycję zajmował powiat białostocki, natomiast w zakresie liczby dostępnych miejsc – miasto Suwałki. W pozostałych powiatach zarówno liczba placówek, jak i liczba dostępnych miejsc jest znacznie niższa. Ze względu na fakt, iż powyższe liczebności są bezpośrednio związane z liczbą mieszkańców poszczególnych powiatów, w tym dzieci do trzeciego roku życia (im więcej mieszkańców, tym większe zapotrzebowanie na różnego rodzaju usługi) lepszym miernikiem dostępności miejsc opieki żłobkowej są wskaźniki względne.

Wykres 5. Liczba dzieci w placówkach opieki nad dziećmi do trzeciego roku życia (z wyłączeniem trzylatków) na 1000 dzieci w tym wieku w powiatach województwa podlaskiego



Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Od 2014 roku liczba dzieci w placówkach opieki nad najmłodszymi dziećmi w przeliczeniu na 1000 dzieci w wieku do 3 roku życia (z wyłączeniem trzylatków) w województwie podlaskim wzrosła z 62 do 155. Jednocześnie widoczne są istotne dysproporcje pomiędzy poszczególnymi powiatami. W 2014 roku w pięciu powiatach nie funkcjonowała żadna placówka zapewniająca opiekę nad dziećmi w tym wieku, co powoduje, że w ich przypadku analizowany wskaźnik wynosi zero. Wśród pozostałych najwyższą wartością charakteryzowało się miasto Białystok, w którym na każde 1000 dzieci do 3 roku życia (z wyłączeniem trzylatków) opieką żłobkową objętych było 136. Miasto Białystok znacząco wyróżniało się na tle pozostałych powiatów województwa podlaskiego. Kolejne pozycje zajmowały: miasto Suwałki (85 dzieci objętych opieką żłobkową na 1000 dzieci w wieku do lat 3), powiat hajnowski (75 dzieci) oraz powiat siemiatycki (62 dzieci). W 2021 roku, w przypadku każdego z powiatów, odnotowano wzrost wartości analizowanego wskaźnika. Pod względem poziomu użłobkowania¹⁸ w województwie podlaskim wyróżniają się: miasto Suwałki (320 dzieci), miasto Białystok (265 dzieci), powiat siemiatycki (168 dzieci) oraz powiat hajnowski (164 dzieci). Wskazane wyżej powiaty były jedynymi, w których wartość przekraczała wartość wskaźnika dla całego województwa podlaskiego (155 dzieci objętych opieką żłobkową na 1000 dzieci do 3 roku życia). Najniższy poziom użłobkowania w 2021 roku odnotowano w powiatach: suwalskim (17 dzieci) oraz kolneńskim (47 dzieci), przy czym należy mieć na uwadze, że w powiecie łomżyńskim w ogóle nie odnotowano placówek opieki nad najmłodszymi dziećmi.

¹⁸ Liczba dzieci w placówkach opieki nad dziećmi do trzeciego roku życia na 1000 dzieci w wieku do lat trzech.

Tabela 6. Liczba miejsc opieki nad dziećmi w wieku 0-3 lata w gminach województwa podlaskiego

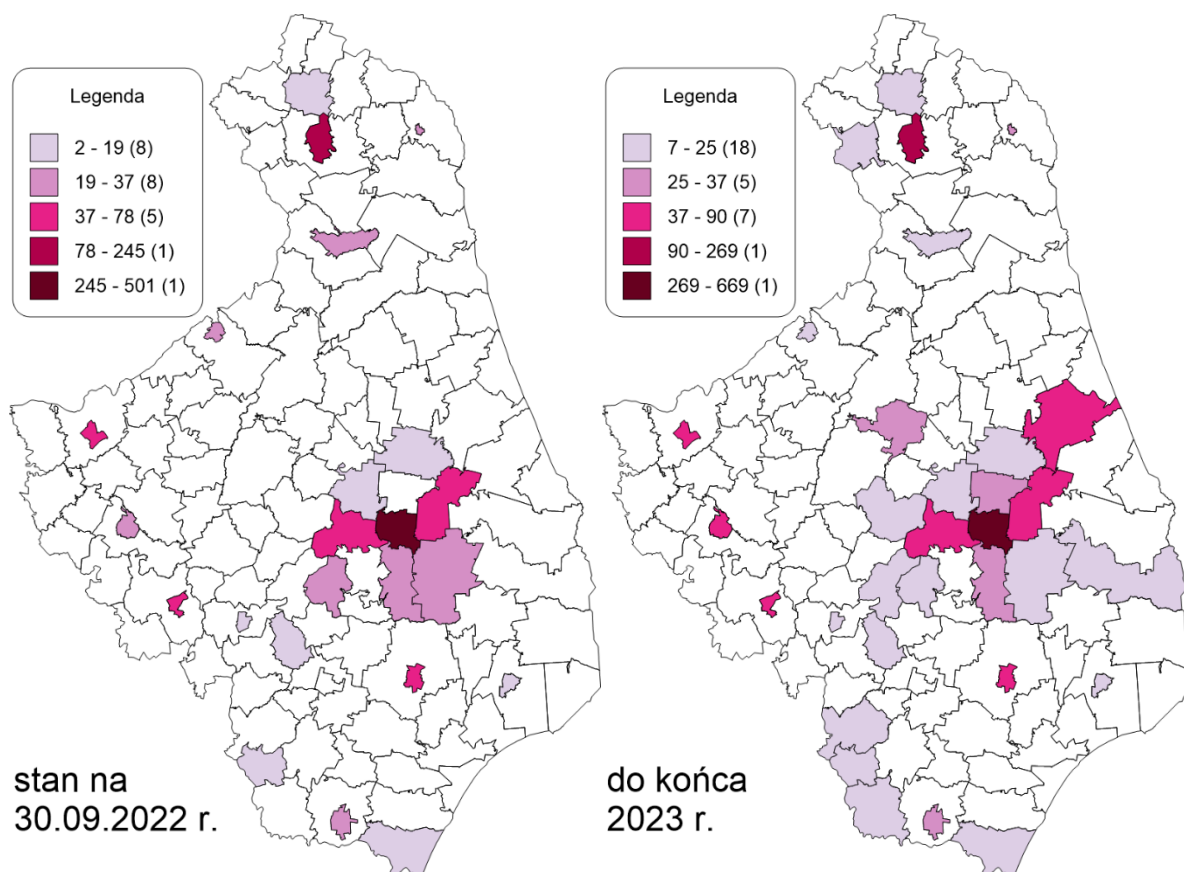
Gmina	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	W tym utworzone ze środków EFS do końca 2021 ¹⁹
Augustów (1)	78	78	118	121	157	180	180	201	24
Choroszcz (3)	0	0	15	15	20	68	68	68	48
Czarna Białostocka (3)	0	0	0	25	50	36	36	20	15
Dobrzyniewo Duże (2)	0	0	0	0	0	0	18	18	18
Juchnowiec Kościelny (2)	30	60	153	115	70	90	90	86	25
Łapy (3)	30	50	50	70	90	90	95	95	20
Michałowice (3)	0	0	0	0	0	0	0	22	-
Supraśl (3)	0	0	0	0	87	87	109	120	77
Tykocin (3)	0	0	0	0	0	0	0	19	-
Wasilków (3)	81	127	106	99	128	128	153	188	-
Zabłudów (3)	0	0	0	0	0	30	30	30	24
Bielsk Podlaski (1)	64	48	48	72	110	157	169	165	55
Grajewo (1)	51	48	48	48	48	48	72	72	24
Hajnówka (1)	55	83	82	93	129	131	131	129	20
Dubicze Cerkiewne (2)	19	0	0	0	0	0	0	0	-
Hajnówka (2)	0	0	7	7	18	18	18	18	-
Kolno (1)	15	15	15	45	45	30	45	65	45
Mońki (3)	0	0	15	15	15	30	30	47	-
Sejny (1)	0	0	0	0	0	36	36	50	36
Siemiatycze (1)	67	67	67	99	104	104	136	136	32
Drohiczyn (3)	0	0	0	0	0	0	0	16	-
Mielnik (2)	0	0	0	0	10	10	12	20	8
Perlejewo (2)	0	0	0	0	0	0	0	7	-
Dąbrowa Białostocka (3)	35	35	35	37	37	47	47	27	-
Sokółka (3)	46	54	83	48	60	60	60	110	-
Bakałarzewo (2)	0	0	0	0	0	0	0	20	-
Jeleniewo (2)	0	0	0	15	15	15	15	0	15
Wysokie Mazowieckie (1)	0	0	28	28	28	28	28	28	14
Ciechanowiec (3)	0	0	0	0	0	0	0	48	-
Nowe Piekuty (2)	0	0	0	14	14	14	14	14	14
Sokoły (2)	0	0	0	0	0	0	0	20	-
Zambrów (1)	25	25	25	25	101	109	109	133	40
Białystok (1)	1 206	1 334	1 436	1 476	2 025	2 340	2 357	2 675	437
Łomża (1)	101	146	154	154	154	172	172	222	-
Suwałki (1)	161	221	346	327	489	552	773	779	198

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL oraz SL2014.

¹⁹ Dotyczy projektów, których realizacja zakończyła się do końca 2021 roku.

Systemowa opieka nad dziećmi do lat trzech nie jest realizowana we wszystkich gminach województwa podlaskiego. W 2021 roku takie usługi świadczone były w 33 gminach województwa podlaskiego (we wcześniejszych latach usługi świadczone były również w gminie Dubicze Cerkiewne oraz Jeleniewo). Oznacza to, że w ponad 70% podlaskich gmin, w danym roku, nie funkcjonowała ani jedna placówka zapewniająca opiekę nad dziećmi do trzeciego roku życia. Zróżnicowanie liczby placówek, a w rezultacie liczby miejsc opieki żłobkowej uwarunkowane jest zapotrzebowaniem na tego rodzaju usługi. Duże, pod względem liczby ludności, gminy charakteryzują się większą liczbą miejsc opieki niż gminy małe. W większości gmin, w których prowadzone są placówki opieki nad dziećmi do trzeciego roku życia, miejsca opieki nad dziećmi utworzone zostały z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach RPOWP 2014-2020. Do końca 2021 roku miejsca opieki nad dziećmi do trzeciego roku życia z wykorzystaniem środków unijnych utworzono w 21 gminach województwa podlaskiego.

Mapa 2. Liczba miejsc opieki nad dziećmi do lat trzech (z wyłączeniem trzylatków) dofinansowanych ze środków EFS w ramach RPOWP 2014-2020 (do 30.09.2022 oraz planowana do końca 2023 roku)*



* Przedziały domknięte lewostronnie. W nawiasie podano liczbę gmin mieszczących się w danym przedziale wartości.

Źródło: opracowanie własne na podstawie SL2014.

Do 30 września 2022 roku²⁰ na terenie województwa podlaskiego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego utworzono łącznie 1355 miejsc opieki nad dziećmi do lat trzech (mapa po lewej). Nowoutworzone miejsca powstały w 23 gminach. Docelowo, do końca realizacji Programu, zostanie utworzonych 1870 miejsc opieki nad dziećmi do lat trzech w 32 gminach województwa podlaskiego (mapa po prawej). Liczbę utworzonych miejsc w kolejnych latach realizacji RPOWP 2014-2020, w poszczególnych gminach regionu przedstawiono poniżej.

Tabela 7. Liczba utworzonych oraz planowanych do utworzenia miejsc opieki nad dziećmi do lat trzech w gminach województwa podlaskiego ze środków RPOWP 2014-2020*

Gmina	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Razem
Augustów (1)	-	-	-	24	-	-	-	24
Bakałarzewo (2)	-	-	-	-	-	-	20	20
Białystok (1)	-	67	68	133	169	64	168	669
Bielsk Podlaski (1)	-	10	-	10	35	-	16	71
Choroszcz (3)	-	-	-	48	-	-	-	48
Ciechanowiec (3)	-	-	-	-	-	-	15	15
Czarna Białostocka (3)	-	15	-	-	-	-	-	15
Dobrzyniewo Duże (2)	-	-	-	-	18	-	-	18
Drohiczyn (3)	-	-	-	-	-	-	16	16
Grajewo (1)	-	-	-	-	24	-	-	24
Hajnówka (1)	-	-	-	-	20	-	-	20
Jeleniewo (2)	15	-	-	-	-	-	-	15
Juchnowiec Kościelny (2)	-	-	-	25	-	-	11	36
Kolno (1)	-	15	-	15	15	-	18	63
Łapy (3)	-	-	20	-	-	-	-	20
Łomża (1)	-	-	-	-	-	49	-	49
Michałowó (3)	-	-	-	-	-	-	22	22
Mielnik (2)	-	-	-	8	-	-	-	8
Mońki (3)	-	-	-	-	-	-	32	32
Nowe Piekuty (2)	-	-	14	-	-	-	-	14
Perlejewo (2)	-	-	-	-	-	7	-	7
Sejny (1)	-	-	-	-	36	-	-	36
Siemiatycze (1)	-	-	-	-	32	-	-	32
Sokoły (2)	-	-	-	-	-	-	20	20
Sokółka (3)	-	-	-	-	-	50	-	50
Supraśl (3)	-	-	15	30	32	-	-	77
Suwałki (1)	-	24	65	58	51	46	24	268
Tykocin (3)	-	-	-	-	-	19	-	19
Wasilków (3)	-	-	-	-	-	-	35	35
Wysokie Mazowieckie (1)	-	14	-	-	-	-	-	14

²⁰ W wyliczeniach uwzględniono projekty, których realizacja zakończyła się do dnia rozpoczęcia realizacji niniejszego badania, tj. do 30.09.2022 roku.

Gmina	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Razem
Zabłudów (3)	-	-	-	24	-	-	-	24
Zambrów (1)	-	-	24	16	-	24	25	89
Razem	15	145	206	391	432	259	422	1870

* Na potrzeby niniejszego badania, jako moment utworzenia miejsca uznano moment zakończenia realizacji projektu (zgodnie z informacją zawartą w SL2014), zaś w przypadku projektów niezakończonych planowaną założoną datę realizacji projektu oraz docelową wartość wskaźnika *Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3.*

Źródło: opracowanie własne na podstawie SL2014.

Dane zawarte w powyższej tabeli wskazują na terytorialne zróżnicowanie w tworzeniu miejsc opieki nad dziećmi do lat trzech. Na przestrzeni lat realizacji Programu widoczny jest sukcesywny wzrost liczby nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat trzech tworzonych w gminach województwa podlaskiego. Do końca 2023 roku najwięcej miejsc opieki w żłobkach lub klubach dziecięcych zostanie utworzonych w gminach miejskich. W 12 gminach miejskich do końca okresu realizacji Programu ma powstać łącznie 1359 miejsc, z czego w ostatnim roku realizacji programu – 251 miejsc. Na obszarach gmin miejsko-wiejskich województwa podlaskiego dzięki wykorzystaniu funduszy unijnych utworzone zostaną 373 miejsca opieki (w 12 gminach), zaś w 8 gminach wiejskich liczba miejsc opieki nad dziećmi do trzeciego roku życia zwiększy się o 138 miejsc.

Tabela 8. Wskaźnik użłobkowania w gminach województwa podlaskiego w latach 2014-2021 (liczba dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do trzech lat)

Gmina	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Augustów (1)	108	80	139	123	161	194	183	241
Choroszcz (3)	0	0	2	34	37	132	72	84
Czarna Białostocka (3)	0	0	0	107	132	67	90	66
Dobrzyniewo Duże (2)	0	0	0	0	0	0	53	53
Juchnowiec Kościelny (2)	62	86	115	132	131	148	108	116
Łapy (3)	56	94	87	116	135	146	166	179
Michałowó (3)	0	0	0	0	0	0	0	186
Supraśl (3)	0	0	0	0	137	161	132	171
Tykocin (3)	0	0	0	0	0	0	0	132
Wasilków (3)	156	215	148	165	188	154	124	175
Zabłudów (3)	0	0	0	0	0	90	42	56
Bielsk Podlaski (1)	75	69	69	80	131	219	238	237
Grajewo (1)	90	87	84	77	75	74	123	127
Hajnówka (1)	102	163	146	149	199	244	267	287
Dubicze Cerkiewne (2)	704	0	0	0	0	0	0	0
Hajnówka (2)	0	0	72	69	205	193	168	188
Kolno (1)	57	65	57	182	180	129	138	188
Mońki (3)	0	0	37	33	33	71	79	141
Sejny (1)	0	0	0	0	0	214	340	481

Gmina	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Siemiatycze (1)	169	162	154	217	240	248	339	389
Drohiczyn (3)	0	0	0	0	0	0	0	128
Mielnik (2)	0	0	0	0	231	216	364	378
Perlejewo (2)	0	0	0	0	0	0	0	121
Dąbrowa Białostocka (3)	102	98	118	151	132	187	110	183
Sokółka (3)	61	78	111	70	70	82	76	167
Bakałarzewo (2)	0	0	0	0	0	0	0	177
Jeleniewo (2)	0	0	0	135	147	149	150	0
Wysokie Mazowieckie (1)	0	0	61	93	83	84	88	96
Ciechanowiec (3)	0	0	0	0	0	0	0	231
Nowe Piekuty (2)	0	0	0	125	110	137	121	126
Sokoły (2)	0	0	0	0	0	0	0	113
Zambrów (1)	36	67	41	40	146	164	171	204
Białystok (1)	136	147	153	149	186	209	215	265
Łomża (1)	58	75	84	78	90	85	74	109
Suwałki (1)	85	111	154	146	194	223	276	320
Podlaskie	62	70	78	82	106	122	122	155

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Utworzenie, w ramach RPOWP 2014-2020, miejsc opieki nad dziećmi do trzeciego roku życia znacząco przyczyniło się do zwiększenia poziomu użłobkowania w poszczególnych gminach, a także w skali całego województwa. W tabeli powyżej przedstawiono liczbę dzieci w placówkach opieki na 1000 dzieci w wieku do lat trzech (z wyłączeniem trzylatków). Od 2014 roku we wszystkich gminach (z wyłączeniem gminy Dubicze Cerkiewne oraz Jeleniewo) odnotowano wzrost wartości analizowanego wskaźnika, co świadczy o coraz większej liczbie dzieci korzystających z opieki w żłobkach i klubach dziecięcych. W skali całego województwa wskaźnik użłobkowania wzrósł z 62 w 2014 roku do 155 w 2021 roku, co oznacza, że w tym okresie liczba dzieci objętych opieką żłobkową w województwie wzrosła o 93 na każde 1000 dzieci w wieku do trzech lat. Powyższe dane nie wskazują jednak, w jakim stopniu interwencja w ramach RPOWP 2014-2020 przyczyniła się do poprawy analizowanego wskaźnika. W tym celu, na podstawie dostępnych danych dokonano oszacowania wpływu interwencji w ramach RPOWP 2014-2020 na dostępną liczbę miejsc opieki nad dziećmi do lat trzech w żłobkach i klubach dziecięcych.

Tabela 9. Wpływ wsparcia w ramach RPOWP 2014-2020 na dostępność i wykorzystanie miejsc opieki nad dziećmi do trzech lat

	Liczba dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w 2021 r. (dane GUS)	Liczba miejsc opieki w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci do lat trzech w 2021 r. (dane GUS)	Liczba miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych utworzona dzięki RPOWP 2014-2020 do 2021 r. na 1000 dzieci do lat trzech (obliczenia własne)	Szacowana liczba miejsc opieki w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci do lat trzech bez wsparcia RPOWP 2014-2020 ²¹
Podlaskie	155	177	38	139
Augustów (1)	241	269	32	237
Choroszcz (3)	84	124	88	36
Czarna Białostocka (3)	66	83	62	21
Dobrzyniewo Duże (2)	53	53	53	0
Juchnowiec Kościelny (2)	116	143	42	101
Łapy (3)	179	187	40	147
Supraśl (3)	171	233	150	83
Zabłudów (3)	56	104	83	21
Bielsk Podlaski (1)	237	247	82	165
Grajewo (1)	127	127	42	85
Hajnówka (1)	287	312	49	263
Kolno (1)	188	254	176	78
Sejny (1)	481	481	346	135
Siemiatycze (1)	389	444	104	340
Mielnik (2)	378	541	217	324
Wysokie Mazowieckie (1)	96	96	48	48
Nowe Piekuty (2)	126	147	147	0
Zambrów (1)	204	223	67	156
Białystok (1)	265	297	48	249
Suwałki (1)	320	388	99	289

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL i SL2014.

Dane zawarte w powyższej tabeli jednoznacznie wskazują za zasadność wsparcia w ramach RPOWP 2014-2020 na tworzenie miejsc opieki nad dziećmi do trzeciego roku życia w żłobkach i klubach dziecięcych. We wszystkich gminach, w których projekty dotyczące utworzenia miejsc opieki w żłobkach zostały zakończone do końca 2021 roku, nie byłoby możliwości zapewnienia opieki takiej liczbie dzieci, jaka faktycznie korzystała z usług opieki.

²¹ Oszacowanie liczby miejsc opieki w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci do lat trzech bez wsparcia RPOWP 2014-2020 przeprowadzono w oparciu o dane dotyczące liczby miejsc w placówkach opieki nad dziećmi do trzeciego roku życia (w gminach, w których realizowane były projekty dot. utworzenia nowych miejsc); liczby utworzonych miejsc w ramach RPOWP 2014-2020. W pierwszym kroku na podstawie podstawy danych w statystyce publicznej danych dokonano analizy liczby miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do 3 lat. Następnie, na podstawie danych dotyczących liczby dostępnych miejsc w placówkach i liczby miejsc utworzonych w ramach projektów (dane z bazy SL2014) oszacowano liczbę miejsc, która była dostępna bez interwencji z RPOWP 2014. Na podstawie otrzymanych wartości dokonano wyliczenia liczby miejsc opieki w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat trzech. Otrzymane wyniki, tj. faktyczną oraz szacowaną (bez RPOWP 2014-2020) porównano z liczbą dzieci objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do trzeciego roku życia.

W skali całego województwa liczba miejsc opieki na każde 1000 dzieci, w przypadku braku dofinansowania byłaby mniejsza o 38 miejsc²². Brak wsparcia przełożyłby się również na terytorialne ograniczenia świadczenia opieki nad najmłodszymi dziećmi. Dzieci zamieszkujące dwie gminy: Dobrzyniewo Duże oraz Nowe Piekuty nie mogłyby korzystać z opieki w żłobkach i klubach dziecięcych, gdyż takie usługi nie byłyby w tych miejscach świadczone (placówki we wskazanych gminach zostały utworzone przy wsparciu funduszy europejskich).

O skuteczności interwencji realizowanej w ramach RPOWP 2014-2020 świadczy nie tylko fakt zwiększenia dostępu do opieki nad dziećmi do trzeciego roku życia w formie żłobków oraz klubów dziecięcych, ale również to, że dzięki dofinansowaniu ze środków EFS rozpoczęto świadczenie tego typu usług w gminach, w których nie świadczone ich wcześniej. Pomimo, iż realizacja projektów dofinansowywanych z RPOWP 2014-2020, była przesunięta w czasie (pierwsze umowy na realizację projektów podpisano w 2016 roku), odnotowano znaczną skuteczność w zakresie zwiększania dostępności do miejsc opieki nad dziećmi do lat trzech, zarówno w wymiarze ilościowym, jak i przestrzennym. W zakresie przestrzennym o skuteczności realizowanych zadań świadczy fakt, iż do końca 2021 roku miejsca opieki nad dziećmi do trzeciego roku życia utworzono w 21 podlaskich gminach, w tym w dwóch w których opieka nad dziećmi do trzeciego roku życia nie była świadczona. W aspekcie ilościowym zauważyć można, że dzięki wsparciu z RPOWP 2014-2020, w wyniku którego, do 30 września 2022 roku utworzono 1 355 nowych miejsc opieki dla najmłodszych dzieci, wzrosła liczba dzieci, które korzystają z opieki w dofinansowanych placówkach. Bez realizacji projektów, dofinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego, z opieki żłobkowej nie mogłaby korzystać taka liczba dzieci jaka korzysta obecnie, gdyż liczba dostępnych miejsc byłaby zbyt mała.

Możliwość zapewnienia opieki nad najmłodszymi dziećmi pozwala także rodzicom (głównie matkom) tych dzieci na powrót na rynek pracy, co przekłada się na zwiększenie się aktywności zawodowej i zatrudnienia wśród osób, które sprawują opiekę nad dziećmi do trzeciego roku życia. Na podstawie przeprowadzonych analiz należy zatem stwierdzić, że realizowana w ramach RPOWP 2014-2020 interwencja (Działanie 2.2 Działania na rzecz równowagi praca – życie) w zakresie zwiększenia dostępności do miejsc opieki nad dziećmi do lat trzech jest skuteczna.

2.2. Ocena skuteczności wsparcia w zakresie edukacji przedszkolnej

Przedsięwzięcia realizowane w ramach działania 3.1 Kształcenie i edukacja skupiają się na realizacji jednego z celów, jakim jest **wzrost upowszechnienia wysokiej jakości edukacji przedszkolnej wśród dzieci w wieku przedszkolnym**.²³ Priorytetowymi działaniami w tym zakresie jest tworzenie miejsc w ramach edukacji przedszkolnej, w szczególności na

²² W przypadku, gdyby nowe miejsca opieki nie zostały utworzone z wykorzystaniem innych źródeł finansowania.

²³ *Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020*, dz. cyt., s. 88.

obszarach wiejskich, gdzie upowszechnienie jest najmniejsze. Większe aglomeracje borykają się z ograniczeniem, jakim jest niewystarczająca liczba miejsc w istniejących placówkach.

Istotnym jest, że tworzenie dodatkowych miejsc w przedszkolach lub innych formach edukacji przedszkolnej ma pozytywny wpływ na tworzenie warunków do wszechstronnego rozwoju dziecka.²⁴

Wychowanie przedszkolne obejmuje dzieci od początku roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy trzy lata, do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 7 lat. Wychowanie przedszkolne jest realizowane w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz w innych formach wychowania przedszkolnego. Dziecko w wieku 6 lat jest obowiązane odbyć roczne przygotowanie przedszkolne w przedszkolu, oddziale przedszkolnym w szkole podstawowej lub innej formie wychowania przedszkolnego.²⁵

Tabela 10. Liczba dzieci w wieku przedszkolnym (3-6 lat) w województwie podlaskim w latach 2014-2021

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Podlaskie	42 280	47 100	44 828	43 752	43 416	43 818	47 760	48 233
zmiana r/r w %	-	11,40	-4,82	-2,40	-0,77	0,93	9,00	0,99
w miastach w %	61,21	61,26	61,12	60,63	61,17	61,6	60,39	60,23
na wsi w %	38,79	38,74	38,88	39,37	38,83	38,4	39,61	39,77
Polska	1 459 850	1 633 192	1 570 318	1 532 628	1 509 433	1 507 459	1 582 963	1 587 503
zmiana r/r w %	-	11,87	-3,85	-2,40	-1,51	-0,13	5,01	0,29
w miastach w %	57,82	57,78	57,72	57,78	57,89	58,12	55,91	55,54
na wsi w %	42,18	42,22	42,28	42,22	42,11	41,88	44,09	44,46

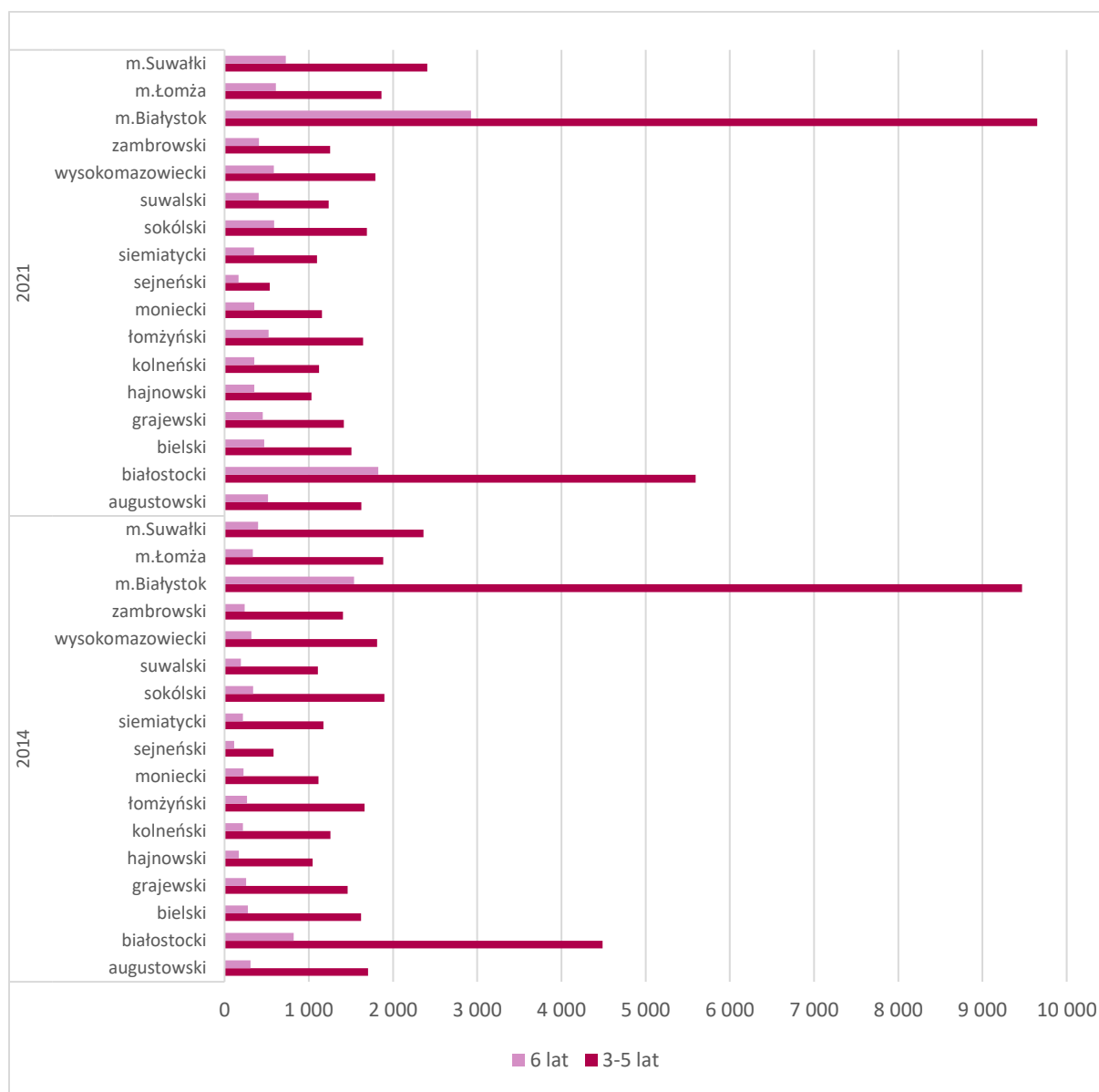
Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

W 2021 roku liczba dzieci od trzeciego do szóstego roku życia w województwie podlaskim była najwyższa od 2014 roku i przekroczyła 48 tys. We wskazanym okresie, w regionie, nastąpił szybszy przyrost liczby dzieci (14,1%), niż w skali całego kraju (8,7%). Większość dzieci w wieku przedszkolnym zamieszkuje obszary miejskie (60,2% w województwie podlaskim oraz 55,5% w kraju). Systematyczny wzrost liczby dzieci w wieku przedszkolnym wskazuje na coraz większe zapotrzebowanie na miejsca w placówkach.

²⁴ Tamże, s. 90.

²⁵ [Informacja o wychowaniu przedszkolnym](#) [dostęp: 07.02.2023 r.].

Wykres 6. Liczba dzieci w wieku przedszkolnym w powiatach województwa podlaskiego w 2014 i 2021 roku

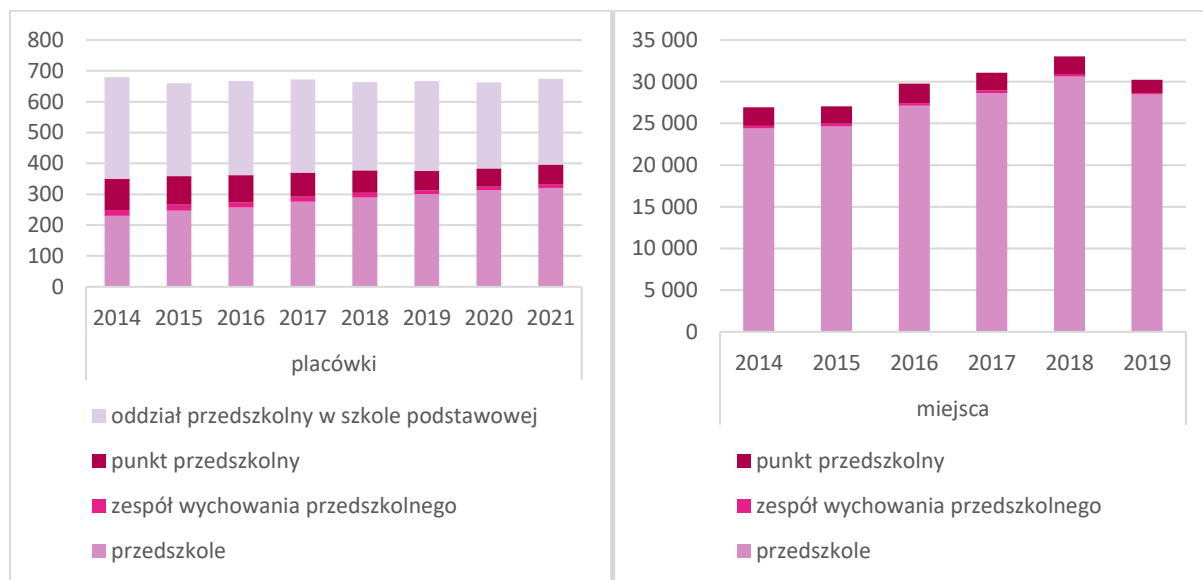


Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Największa liczba dzieci w wieku przedszkolnym zamieszkuje m. Białystok. W 2021 roku w liczbie ponad 12,5 tys. dzieci z tego obszaru, 76,7% stanowiły dzieci w wieku 3-5 lat, zaś 23,3% - dzieci w wieku 6 lat. Drugim pod względem liczebności dzieci w analizowanej kategorii wiekowej jest powiat białostocki, który zamieszkiwało ponad 5,5 tys. dzieci w wieku 3-5 lat oraz blisko 2 tys. sześciolatków. Struktura wiekowa analizowanej kategorii dzieci, w powiatach województwa podlaskiego jest stosunkowo wyrównana i zamyka się w przedziale 74-77% dla dzieci w wieku 3-5 lat oraz 23-26% dla dzieci w wieku 6 lat. W porównaniu do 2014 roku w każdym z powiatów odnotowano przyrost liczby sześciolatków. W przypadku młodszych dzieci w 12 powiatach ich liczba, w analizowanych latach, spadła. Analizując obie grupy wiekowe łącznie, liczba dzieci w wieku przedszkolnym we wszystkich powiatach województwa podlaskiego w latach 2014-2021 wzrosła.

Jako placówki wychowania przedszkolnego rozumieć należy następujące podmioty publiczne i prywatne: przedszkola, oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych oraz zespoły wychowania przedszkolnego i punkty przedszkolne²⁶.

Wykres 7. Dostępność placówek i miejsc²⁷ wychowania przedszkolnego w województwie podlaskim w latach 2014-2021



Źródło: opracowanie własne na podstawie opracowań Głównego Urzędu Statystycznego *Oświata i wychowanie w latach szkolnych: 2014/2015, 2015/2016, 2016/2017, 2017/2018, 2018/2019, 2019/2020 i 2020/2021* oraz GUS BDL.

Od 2014 roku liczba placówek wychowania przedszkolnego w regionie utrzymuje się na stosunkowo równym poziomie (z niewielką tendencją spadkową). W 2021 roku w województwie podlaskim funkcjonowały 674 placówki, z czego zdecydowaną większość stanowiły przedszkola (321 placówek) oraz oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych (278 placówek). W całym regionie najmniejszą liczbę stanowiły zespoły wychowania przedszkolnego (12 placówek). Wskazane placówki, w analizowanym okresie (do 2019 roku, ze względu na dostępność danych w statystyce publicznej), charakteryzowały się zmienną liczbą dostępnych miejsc. Do 2018 roku ich liczba wzrastała, zaś w 2019 roku zmniejszyła się i ostatecznie wyniosła niewiele ponad 30 tys. Należy jednak zaznaczyć, że powyższe dane nie uwzględniają miejsc w oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych, które obok

²⁶ A. Czauż., E. Dąbrowska, G. Koronkiewicz, M. Muczyński, *Analiza sytuacji społeczno-ekonomicznej województwa podlaskiego w obszarach oddziaływania Europejskiego Funduszu Społecznego*, UMWP, Białystok 2018, s. 120.

²⁷ Dane o miejscach w placówkach wychowania przedszkolnego od roku 2019 (dane za 2019 rok w ujęciu województw zostały opublikowane w opracowaniu Głównego Urzędu Statystycznego *Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2019/2020*, w bazie BDL, uwzględniającej poziom gmin i powiatów ostatnie dane dotyczą 2018 r.) nie są prezentowane ze względu na niespójność informacji pochodzących z Systemu Informacji Oświatowej. Dane o miejscach w placówkach wychowania przedszkolnego nie obejmują miejsc w oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych. Oddziały przedszkole zaliczane są do ogółu placówek świadczących edukację przedszkolną.

przedszkoli są najpopularniejszym typem placówek wychowania przedszkolnego. Tym samym, w skali całego regionu, liczba miejsc w przedszkolach stanowi ponad 90% wszystkich dostępnych miejsc wychowania przedszkolnego.

Tabela 11. Liczba placówek i miejsc wychowania przedszkolnego ogółem w powiatach województwa podlaskiego

Powiat	placówki		miejsca	
	2014	2021	2014	2018
augustowski	49	42	1 186	1 730
białostocki	70	67	2 605	3 398
bielski	28	30	965	1 124
grajewski	40	34	671	919
hajnowski	18	18	991	1 196
kolneński	35	30	380	381
łomżyński	42	40	440	540
moniecki	23	16	725	995
sejneński	11	10	281	336
siemiatycki	20	23	749	852
sokólski	53	43	1 210	1 333
suwalski	35	32	308	376
wysokomazowiecki	44	34	1 131	1 285
zambrowski	30	23	1 024	1 255
m. Białystok	135	164	10 247	12 552
m. Łomża	20	30	2 046	2 351
m. Suwałki	27	38	1 970	2 419
Podlaskie	680	674	26 929	33 042

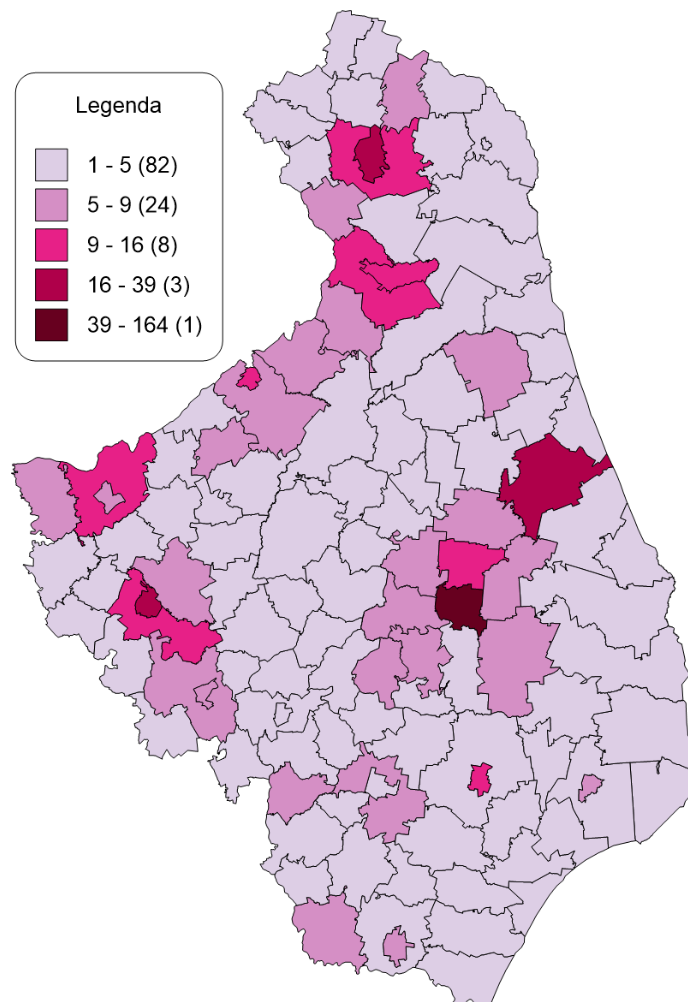
Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Łącznie liczba placówek wychowania przedszkolnego w województwie podlaskim w latach 2014-2021 zmniejszyła się o sześć podmiotów, ale jednocześnie ich liczba uległa zmniejszeniu w większości powiatów. Tylko w sześciu powiatach, w 2021 roku, liczba placówek wychowania przedszkolnego była większa lub taka sama jak w 2014 roku. Najwyższy przyrost odnotowano w Białymstoku (o 29 placówek), Suwałkach (o 11 placówek) oraz w Łomży (o 10 placówek). Istotne jest jednak, że w każdym z powiatów, zarówno w 2014 roku jak i w 2021 roku funkcjonowały placówki wychowania przedszkolnego.

Od 2019 roku, dane dotyczące miejsc w placówkach, ze względu na niespójności, nie są zbierane w ramach statystyk Głównego Urzędu Statystycznego. Dostępne dane nie obejmują również informacji o miejscach w oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych. Powyższe dane nie stanowią zatem pełnej informacji o liczbie dostępnych miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego. Na ich podstawie można jednak zauważyć, iż w okresie 2014-2018 liczba miejsc w placówkach zwiększyła się o 22,7% (z 26,9 tys. do 33 tys.). W poszczególnych powiatach ich liczba jest bezpośrednio związana z liczbą placówek.

Największa liczba miejsc dostępna była w Białymstoku, powiecie białostockim, Suwałkach oraz Łomży.

Mapa 3. Liczba placówek wychowania przedszkolnego w gminach województwa podlaskiego w 2021 roku*

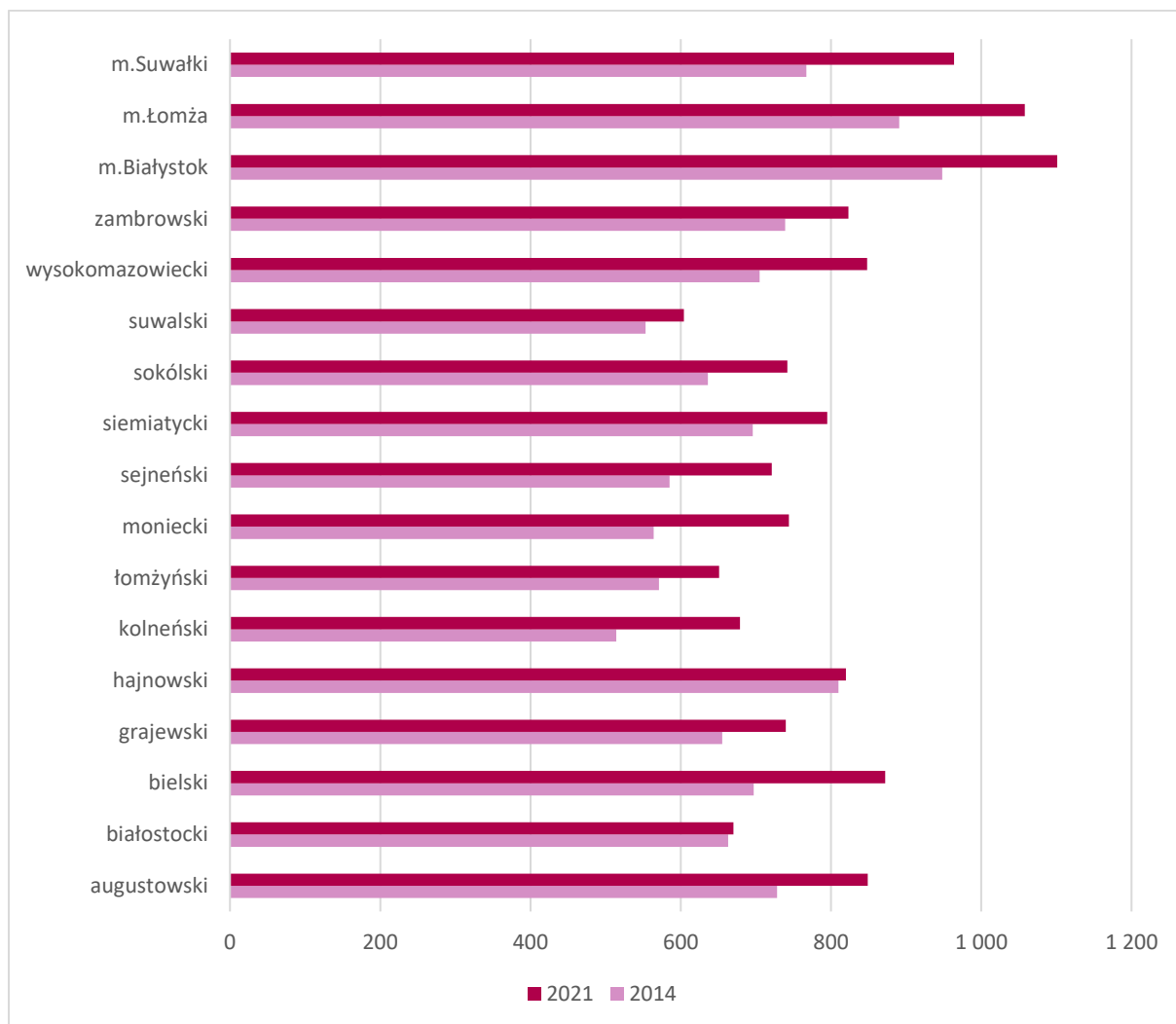


* Przedziały domknięte lewostronnie. W nawiasie podano liczbę gmin mieszczących się w danym przedziale wartości.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

W 2021 roku (jak i w latach wcześniejszych) w każdej gminie województwa podlaskiego działała przynajmniej jedna placówka wychowania przedszkolnego. W 22 gminach funkcjonuje wyłącznie jedna placówka (z czego jedną połowę stanowią oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych, zaś drugą – przedszkola). W zdecydowanej większości gmin (w 82 na 118 wszystkich) liczba placówek wychowania przedszkolnego nie przekracza pięciu. Znaczna liczba miejsc edukacji przedszkolnej zlokalizowana jest w miastach na prawach powiatu oraz w gminach okalających, czyli na obszarach, które zamieszkuje największa liczba dzieci w wieku od trzech do sześciu lat, czyli wieku przedszkolnym.

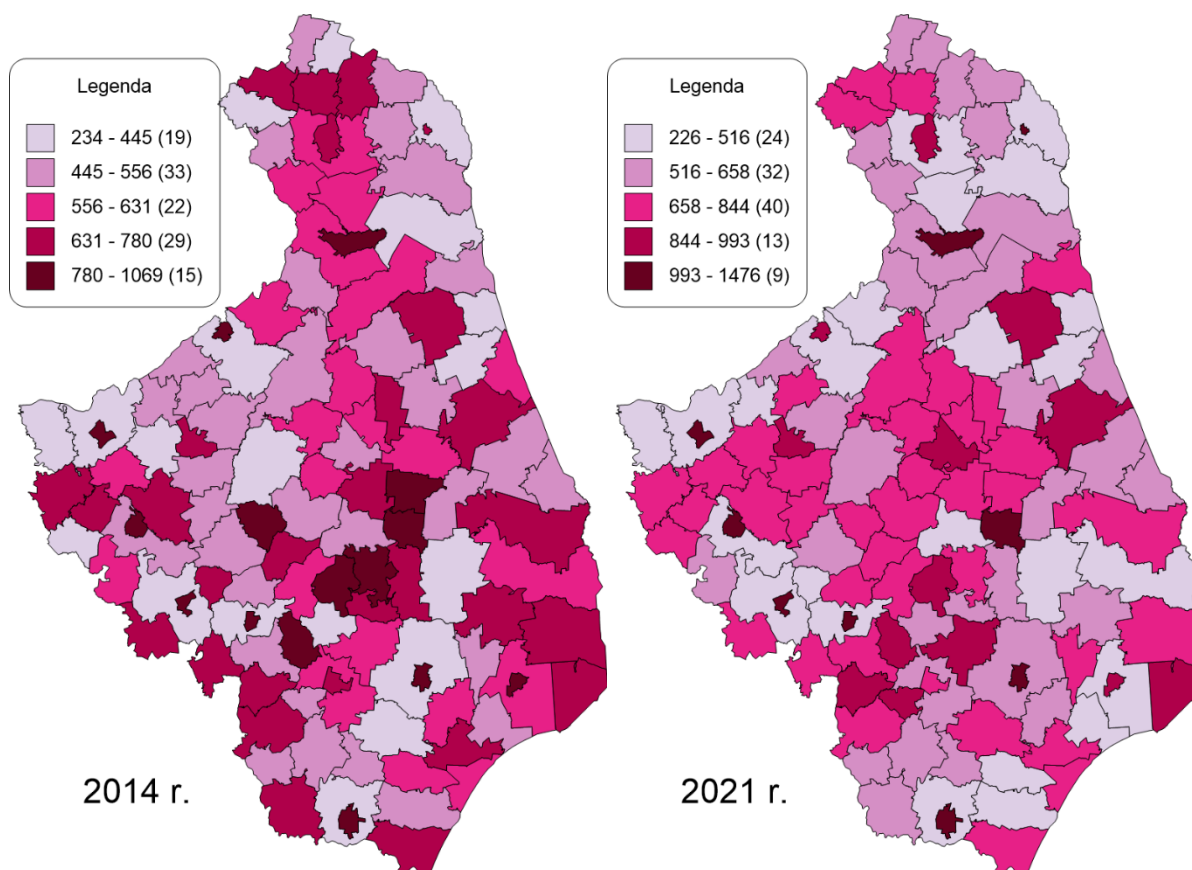
Wykres 8. Liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3-5 lat w powiatach województwa podlaskiego



Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

W latach 2014-2021 liczba dzieci w wieku 3-5 lat (na 1000 dzieci w wieku 3-5 lat) w placówkach wychowania przedszkolnego w województwie podlaskim wzrosła o 15,1% (z 753 do 867 osób). Największa liczba dzieci na każde 1000 ze wskazanej grupy wiekowej z edukacji przedszkolnej korzystała w miastach na prawach powiatu, tj. Białymstoku (1 101 dzieci w 2021 roku), Łomży (1 058 dzieci) oraz Suwałkach (964 dzieci). W pozostałych powiatach wartości wskaźnika zawierały się w zakresie od 604 do 897 dzieci. Powyższe dane wskazują na stosunkowo duże wewnątrzregionalne zróżnicowanie. W analizowanych latach, w każdym z powiatów analizowany wskaźnik charakteryzował się wzrostem wartości. Przy czym najwyższy przyrost odnotowano w powiecie monieckim (31,9%), zaś najmniejszy w powiecie białostockim (1,1%). Znacznie większe zróżnicowanie można zaobserwować na poziomie gmin.

Mapa 4. Liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3-5 lat w gminach województwa podlaskiego w 2014 i 2021 roku*



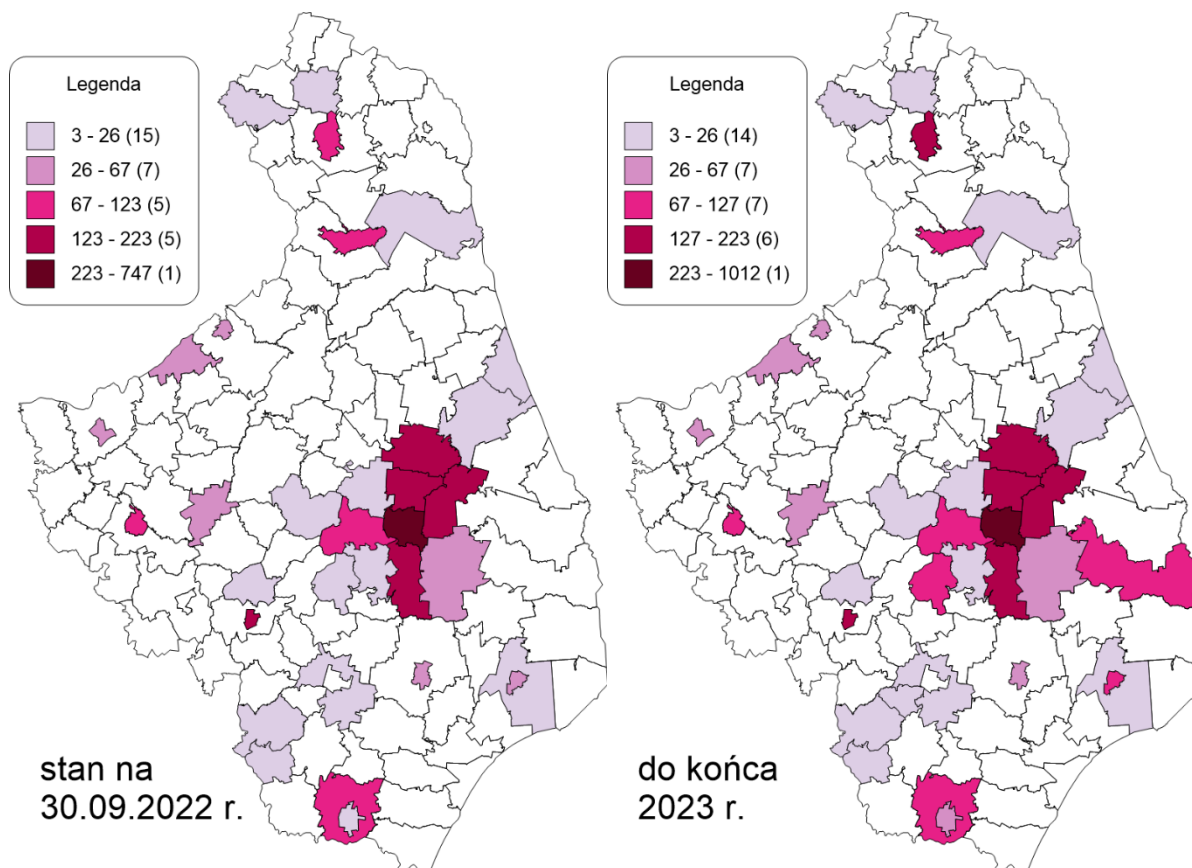
* Przedziały domknięte lewostronnie. W nawiasie podano liczbę gmin mieszczących się w danym przedziale wartości.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

W odróżnieniu do powiatów, w gminach województwa podlaskiego, w latach 2014-2021 zaszły znacznie większe zmiany w zakresie liczby dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3-5 lat. W analizowanych latach, w 30 gminach liczba dzieci się zmniejszyła. Największy spadek dotyczył gmin: Milejczyce (spadek o 49,9%), Michałowo (spadek o 44,2%) oraz gminy wiejskiej Wysokie Mazowieckie (spadek o 41%). W pozostałych gminach liczba dzieci uczęszczająca do placówek edukacji przedszkolnej się zwiększyła. Największe przyrosty dotyczyły gmin: Stawiski (127,8%) oraz Miastkowo (125,2%).

Analiza danych na poziomie gmin wskazuje, że w dziewięciu podlaskich gminach wartość wskaźnika liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3-5 lat przekracza wartość 1000. Oznacza to, że z placówek wychowania przedszkolnego, zlokalizowanych w tych gminach korzystają również dzieci z innych gmin. Gminami, które przyjmują największe liczby dzieci w wieku 3-5 lat z innych gmin są miasta: Sejny i Wysokie Mazowieckie.

Mapa 5. Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych ze środków EFS w ramach RPOWP 2014-2020 (do 30.09.2022 oraz planowana do końca 2023 roku)



* Przedziały domknięte lewostronnie. W nawiasie podano liczbę gmin mieszczących się w danym przedziale wartości.

Źródło: opracowanie własne na podstawie SL2014.

Do 30 września 2022 roku²⁸ na terenie województwa podlaskiego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego powstały łącznie 2 223 miejsca wychowania przedszkolnego (mapa po lewej). Nowoutworzone miejsca powstały w 31 gminach. Docelowo, do końca realizacji Programu utworzonych zostanie 3 331 miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego w 35 gminach województwa podlaskiego (mapa po prawej). Zwiększenie dostępności miejsc wychowania przedszkolnego, poprzez realizację projektów współfinansowanych z funduszy europejskich jest rozłożone w czasie. Liczbę utworzonych miejsc w kolejnych latach realizacji RPOWP 2014-2020 w poszczególnych gminach regionu przedstawiono poniżej.

²⁸ W wyczeniach uwzględniono projekty, których realizacja zakończyła się do dnia rozpoczęcia realizacji niniejszego badania, tj. do 30.09.2022 roku.

Tabela 12. Liczba utworzonych i planowanych do utworzenia miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego w gminach województwa podlaskiego ze środków RPOWP 2014-2020*

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Razem
Augustów (1)	-	-	19	57	17	-	-	93
Białystok (1)	-	40	389	203	100	30	250	1012
Bielsk Podlaski (1)	25	35	-	-	-	-	-	60
Brańsk (2)	-	-	-	-	-	9	-	9
Choroszcz (3)	-	-	-	60	50	-	-	110
Ciechanowiec (3)	-	-	-	-	9	-	-	9
Czarna Białostocka (3)	-	30	-	-	130	-	-	160
Dobrzyniewo Duże (2)	25	-	-	-	-	-	-	25
Filipów (2)	-	-	-	-	24	-	-	24
Grajewo (1)	-	-	-	-	40	-	-	40
Hajnówka (1)	-	39	-	-	-	-	60	99
Hajnówka (2)	-	-	-	18	-	-	-	18
Jeleniewo (2)	-	15	-	-	-	-	-	15
Juchnowiec Kościelny (2)	-	75	-	75	-	3	-	153
Kolno (1)	-	-	20	20	-	26	-	66
Kulesze Kościelne (2)	-	-	-	6	-	4	3	13
Kuźnica (2)	-	-	25	-	-	-	-	25
Łapy (3)	-	19	-	-	-	-	70	89
Łomża (1)	25	9	-	20	14	23	8	99
Michałowó (3)	-	-	-	-	-	-	81	81
Perlejewo (2)	-	-	-	-	5	-	5	10
Płaska (2)	-	-	-	15	-	-	-	15
Rudka (2)	-	-	-	-	-	-	20	20
Siemiatycze (1)	-	-	6	-	-	15	16	37
Siemiatycze (2)	-	-	78	23	-	-	25	126
Sokółka (3)	-	25	-	-	-	-	-	25
Supraśl (3)	-	-	-	148	-	-	-	148
Suwałki (1)	-	16	-	11	50	45	45	167
Szczuczyn (3)	-	-	-	35	-	-	-	35
Turośń Kościelna (2)	-	-	2	10	-	-	-	12
Tykocin (3)	-	-	-	-	-	3	-	3
Wasilków (3)	-	-	10	32	-	180	-	222
Wizna (2)	-	-	-	-	46	-	-	46
Wysokie Mazowieckie (1)	-	-	15	13	-	187	-	215
Zabłudów (3)	-	-	-	50	-	-	-	50
Razem	75	303	564	796	485	525	583	3331

* Na potrzeby niniejszego badania jako moment utworzenia miejsca uznano moment zakończenia realizacji projektu. Zaś w przypadku projektów niezakończonych założoną datę realizacji projektu oraz wartość docelową wskaźnika *Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie*.

Źródło: opracowanie własne na podstawie SL2014.

Wsparcie instytucjonalnej opieki przedszkolnej ze środków RPOWP 2014-2021 jest realizowane od 2017 roku. Przesunięcie w czasie interwencji RPOWP 2014-2020 wynikało przede wszystkim z momentu ogłoszenia konkursów, przygotowania i realizacji projektów, w ramach których były tworzone miejsca w ośrodkach wychowania przedszkolnego. Nie bez znaczenia pozostaje fakt zmiany przepisów określających obowiązki JST w zakresie realizacji prawa dzieci do edukacji przedszkolnej. Od 1 września 2017 roku takie prawo posiadały wszystkie dzieci od 3 roku przebywające na terenie gminy.²⁹

Dane zawarte w powyższej tabeli wskazują na terytorialne zróżnicowanie w tworzeniu miejsc wychowania przedszkolnego. Na przestrzeni lat realizacji Programu widoczny jest sukcesywny wzrost liczby nowych miejsc w placówkach na terenie gmin województwa podlaskiego. Do końca 2023 roku najwięcej miejsc wychowania przedszkolnego zostanie utworzonych w gminach miejskich. W 10 gminach miejskich do końca okresu realizacji Programu ma powstać łącznie 1888 miejsc. Na obszarach gmin miejsko-wiejskich województwa podlaskiego dzięki wykorzystaniu funduszy unijnych utworzone zostaną 932 miejsca opieki (w 11 gminach), zaś w 14 gminach wiejskich liczba miejsc opieki nad dziećmi do trzeciego roku życia zwiększy się o 511 miejsc.

Ze względu na brak danych w statystyce publicznej z zakresu liczby miejsc wychowania przedszkolnego w poszczególnych gminach województwa podlaskiego niemożliwe było oszacowanie skuteczności interwencji analogicznie jak w przypadku miejsc opieki nad dziećmi do trzeciego roku życia. Podjęto jednak próbę oceny skuteczności realizowanego wsparcia w gminach, w których utworzono miejsca wychowania przedszkolnego.

W celu oceny poziomu upowszechnienia edukacji przedszkolnej dokonano szczegółowej analizy danych dotyczących liczby dzieci przypadających na jedną placówkę wychowania przedszkolnego oraz liczby dzieci przypadających na jeden oddział w placówce wychowania przedszkolnego. Przyjęto, że o skuteczności realizowanego wsparcia świadczy zwiększenie liczby dzieci przypadających na jedną placówkę przy jednoczesnym zmniejszeniu liczby dzieci, które przypadają na jeden oddział oraz zwiększenie się odsetka dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w gminach, w których miejsca wychowania przedszkolnego utworzono w ramach RPOWP 2014-2020 ze środków EFS.

Tabela 13. Liczba dzieci przypadających na jedną placówkę oraz jeden oddział wychowania przedszkolnego w gminach, w których utworzono ze środków EFS nowe miejsca wychowania przedszkolnego

	Liczba dzieci przypadająca na jedną placówkę			Liczba dzieci przypadająca na jeden oddział			Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym		
	2014	2017	2021	2014	2017	2021	2014	2017	2021
Augustów (1)	52,84	79,20	87,73	19,31	19,80	18,80	95,3	110,9	112,2

²⁹ M. Muczyński, E. Dąbrowska (red.), *Ocena wpływu wsparcia RPOWP 2014-2020 ...*, op. cit., s. 35.

	Liczba dzieci przypadająca na jedną placówkę			Liczba dzieci przypadająca na jeden oddział			Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym		
	2014	2017	2021	2014	2017	2021	2014	2017	2021
Płaska (2)	31,00	52,00	24,50	31,00	17,33	16,33	34,4	53,1	63,2
Choroszcz (3)	79,00	83,75	76,17	18,59	19,71	20,77	56,8	58,5	49,6
Czarna Białostocka (3)	131,00	60,40	74,80	21,83	21,57	18,70	65,6	77,7	86,2
Dobrzyniewo Duże (2)	42,17	61,20	76,20	21,08	23,54	21,17	66,1	72,1	76,4
Juchnowiec Kościelny (2)	62,57	78,00	156,50	21,90	22,29	24,08	66,0	61,8	61,3
Łapy (3)	71,89	75,89	94,50	20,87	21,34	22,24	93,7	93,2	90,0
Michałowo (3)	63,50	69,50	89,00	25,40	23,17	22,25	64,0	65,7	43,3
Supraśl (3)	53,67	73,00	97,00	18,94	19,21	20,79	57,3	59,7	66,5
Turośl Kościelna (2)	34,50	45,20	57,60	17,25	16,14	19,20	85,4	93,7	84,0
Tykocin (3)	44,33	55,33	91,50	22,17	20,75	20,33	57,1	69,2	80,9
Wasilków (3)	49,64	50,69	60,85	21,00	17,81	17,58	82,3	81,5	66,8
Zabłudów (3)	31,20	36,00	51,40	19,50	20,00	18,36	47,3	46,9	52,8
Bielsk Podlaski (1)	121,00	108,89	102,20	24,91	22,79	22,71	92,0	100,7	106,0
Brańsk (2)	13,50	15,00	14,25	15,43	15,00	12,67	60,7	56,9	55,6
Rudka (2)	17,00	38,00	63,00	11,33	19,00	21,00	57,6	69,1	81,9
Grajewo (1)	80,56	80,70	79,91	22,66	20,18	20,93	96,2	103,0	99,2
Szczuczyn (3)	38,33	53,00	51,33	23,00	22,71	19,25	47,7	67,5	61,2
Hajnówka (1)	109,67	90,38	94,75	22,69	20,08	19,44	94,7	99,6	99,9
Hajnówka (2)	14,00	22,67	39,50	11,20	13,60	13,17	59,8	45,6	46,9
Kolno (1)	74,75	76,80	87,60	23,00	21,33	20,86	89,0	104,2	106,6
Wizna (2)	21,00	25,00	28,00	16,80	20,00	18,67	53,6	58,8	76,6
Siemiatycze (1)	176,67	129,50	113,17	25,24	22,52	19,97	106,3	110,5	127,8
Perlejewo (2)	29,50	26,00	29,50	19,67	17,33	19,67	61,5	61,2	70,2
Siemiatycze (2)	19,00	31,33	32,33	14,25	15,67	19,40	26,5	44,1	43,4
Kuźnica (2)	80,00	75,00	93,00	26,67	25,00	23,25	58,4	51,0	60,1
Sokółka (3)	37,68	42,84	46,95	19,89	20,35	18,20	77,2	85,3	90,2
Filipów (2)	44,00	43,50	63,50	22,00	21,75	21,17	51,5	50,3	68,3
Jeleniewo (2)	26,67	26,00	34,33	16,00	15,60	17,17	71,0	66,1	69,1
Wysokie Mazowieckie (1)	149,67	272,00	318,50	28,06	28,63	27,70	112,3	127,9	148,7
Ciechanowiec (3)	35,20	48,75	76,00	17,60	21,67	20,73	66,9	74,0	71,1
Kulesze Kościelne (2)	34,50	42,50	49,00	17,25	21,25	24,50	57,3	69,7	68,1
Białystok (1)	81,10	80,38	87,74	20,62	19,29	19,11	97,6	106,0	111,6
Łomża (1)	109,75	108,13	90,50	23,60	23,03	20,73	93,4	102,1	106,4
Suwałki (1)	83,93	77,61	84,37	20,60	19,40	19,08	79,3	88,8	99,7
Podlaskie	50,15	57,21	65,22	20,11	19,49	19,14	78,8	85,5	88,8

Źródło: obliczenia własne na podstawie GUS BDL.

W województwie podlaskim, jak również w większości gmin, w których w ramach realizacji projektów z RPOWP 2014-2020 utworzono miejsca w placówkach edukacji przedszkolnej, wzrosła liczba dzieci przypadająca na jedną placówkę. Bezspornym jest fakt zwiększenia liczby dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego. Niemniej jednak, na wartość analizowanego wskaźnika w poszczególnych gminach może mieć również wpływ

zmniejszenie się liczby placówek edukacji przedszkolnej. Pomimo zamknięcia/likwidacji niektórych z nich, w znacznej większości gmin korzystających ze wsparcia zwiększyła się liczba oddziałów. Jednocześnie, w większości gmin, obserwowane jest zmniejszenie się liczby dzieci przypadających na jeden oddział. Powyższe wskazuje na polepszenie warunków świadczenia usług edukacji przedszkolnej w gminach objętych wsparciem na utworzenie miejsc edukacji przedszkolnej finansowanych z środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

Analiza danych z zakresu edukacji przedszkolnej potwierdza skuteczność realizowanego wsparcia. O skuteczności realizowanej interwencji świadczą nowoutworzone miejsca. W gminach, w których zaobserwowano zmniejszenie liczby placówek edukacji przedszkolnej (zlikwidowane lub zamknięte placówki w gminach, w których ze środków EFS utworzono miejsca w placówkach wychowania przedszkolnego), odnotowano nie tylko zwiększenie liczby oddziałów i zmniejszenie liczby dzieci przypadających na jeden taki oddział, ale również wzrost odsetka dzieci objętych edukacją przedszkolną w danej gminie.

Pomimo, iż realizacja projektów dofinansowywanych z RPOWP 2014-2020, była przesunięta w czasie (pierwsze umowy na realizację projektów podpisano w 2016 roku), utworzone nowe miejsca wychowania przedszkolnego przyczyniły się do wzrostu upowszechnienia edukacji przedszkolnej w województwie podlaskim. Na podstawie przeprowadzonych analiz należy zatem stwierdzić, że realizowana w ramach RPOWP 2014-2020 interwencja (Działanie 3.1 Kształcenie i edukacja) w zakresie upowszechnienia edukacji przedszkolnej jest skuteczna.

3. Ocena trwałości wsparcia udzielonego z EFS, w ramach RPOWP 2014-2020, w obszarze edukacji opiekuńczo-wychowawczej

Zgodnie z przyjętą w badaniu metodyką oceny trwałości rezultatów oszacowano wartości wskaźników:

- 1) Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS;
- 2) Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS.

Zastosowane podejście wypełnia obowiązek oszacowania wartości wyżej wymienionych wskaźników.

Tabela 14. Informacje dotyczące szacowania wskaźników długoterminowych

Działanie/ Poddziałanie	Wskaźnik i jednostka pomiaru wskaźnika	Wartość bazowa (rok bazowy), zgodnie z RPOWP 2014-2020 ³⁰	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych i częstotliwość pomiaru
Działanie 2.2 Działania na rzecz równowagi pracy i życia (PI 8iv)	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS [szt.]	88 (2013)	%	70	Badanie ewaluacyjne; dwa razy w trakcie realizacji programu oraz na jego zakończenie
Działania 3.1 Kształcenie i edukacja (PI 10i) / Poddziałanie 3.1.1 Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej oraz Poddziałanie	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS [szt.]	82 (2013)	%	82	Badanie ewaluacyjne; dwa razy w trakcie realizacji programu oraz na jego zakończenie

³⁰ Zgodnie z metodologią szacowania wskaźników RPOWP 2014-2020: „Wartość wskaźnika oszacowano na podstawie wyników badania „Ocena ośrodków wychowania przedszkolnego, utworzonych lub wspartych ze środków finansowych EFS w ramach poddziałania 9.1.1 PO KL”. Badanie to weryfikowało trwałość wszystkich form wychowania przedszkolnego wspartych z EFS, które funkcjonowały 9 miesięcy po zakończeniu wsparcia. Założono, że trwałość tego typu ośrodków po dwóch latach utrzyma się na minimum tym samym poziomie.” Na podstawie przytoczonego badania oszacowano również wartość bazową we wskaźniku dot. żłobków, chociaż badanie to w żadnym aspekcie nie poruszało tego tematu.

Działanie/ Poddziałanie	Wskaźnik i jednostka pomiaru wskaźnika	Wartość bazowa (rok bazowy), zgodnie z RPOWP 2014-2020 ³⁰	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych i częstotliwość pomiaru
3.1.3 Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej w ramach BOF					

Źródło: opracowanie własne na podstawie RPOWP 2014-2020.

Realizując założenia badawcze określone dla poszczególnych etapów szacowania wskaźników, określono wartości wskaźników w ujęciu bezwzględnym oraz względnym.

W ramach przeprowadzonych analiz szacowano liczby funkcjonujących miejsc (utworzonych ze środków EFS) według stanu na dzień 30.09.2022 roku, dla projektów, w których zgodnie z definicją od momentu zakończenia realizacji minęły co najmniej 2 lata. Co oznacza, że okres funkcjonowania miejsc w przypadku poszczególnych projektów różnił się, gdyż beneficjenci proszeni byli o wskazanie liczby miejsc według stanu na 30.09.2022 r., dla projektów, w których minęły co najmniej 2 lata (a więc dwa lata i więcej) od ich zakończenia.

W poszczególnych projektach, mogła więc minąć różna liczba dni). Powyższe pozwoliło to na poznanie faktycznej, aktualnej (na moment badania, tj. na 30.09.2022 r.) liczby funkcjonujących miejsc opieki nad dziećmi do trzeciego roku życia oraz miejsc wychowania przedszkolnego, które zostały utworzone z dofinansowaniem z Europejskiego Funduszu Społecznego.³¹

Tabela 15. Trwałość miejsc opieki nad dziećmi do trzeciego roku życia i miejsc wychowania przedszkolnego według stanu na 30.09.2022 roku

Nazwa wskaźnika	Liczba miejsc utworzonych w projektach zakończonych do 30.09.2020 roku	Liczba miejsc, dofinansowanych ze środków EFS, funkcjonujących 30.09.2022 roku	Trwałość rezultatów
Liczba funkcjonujących miejsc opieki nad dziećmi do 3 roku życia ³²	592	488	82,4%

³¹ Z szacowania wyłączono projekty, z beneficjentami których nie udało się zrealizować badania ankietowego. Takie podejście miało na celu uniknięcie zaniżania szacowanej wartości. Dotyczy wskaźnika *Liczba funkcjonujących miejsc wychowania przedszkolnego*.

³² Liczba funkcjonujących miejsc w placówkach opieki nad dziećmi do trzeciego roku według stanu na 30.09.2022 r. w placówkach, w których zakończono realizację projektu przed 30.09.2020 r. Jako projekt rozumie się utworzenie nowych miejsc opieki w ramach RPOWP 2014-2020.

Nazwa wskaźnika	Liczba miejsc utworzonych w projektach zakończonych do 30.09.2020 roku	Liczba miejsc, dofinansowanych ze środków EFS, funkcjonujących 30.09.2022 roku	Trwałość rezultatów
Liczba funkcjonujących miejsc wychowania przedszkolnego ³³	1227 ³⁴	1227	100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie SL2014 oraz badania CATI/CAWI z beneficjentami projektów N=75.

Uzyskane dane wskazują na wysoką trwałość miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. W przypadku miejsc opieki nad dziećmi do trzeciego roku życia, część z nich po obowiązkowym okresie trwałości przestała funkcjonować. Należy jednak zauważyć, że utworzone, w ramach projektów dofinansowanych z RPOWP 2014-2020, miejsca opieki nad najmłodszymi dziećmi oraz miejsca wychowania przedszkolnego w dalszym ciągu realizują przypisane im funkcje, tj. upowszechniają dostęp do usług w zakresie opieki nad dziećmi do trzeciego roku życia oraz upowszechnienia miejsc edukacji przedszkolnej.

Tabela 16. Wyniki szacowania wartości wskaźników rezultatu długoterminowego

Nazwa wskaźnika	Liczba miejsc utworzonych w projektach zakończonych do 30.09.2020 roku	Liczba miejsc funkcjonujących 2 lata po uzyskaniu dofinansowania	Trwałość rezultatów
Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS	592	592	100%
Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS	1241	1241	100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie SL2014 oraz badania CATI/CAWI z beneficjentami projektów N=77.

Ze sporządzonych jednocześnie szacunków wynika, iż na dzień 30.09.2022 roku liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują w okresie

³³ Liczba funkcjonujących miejsc wychowania przedszkolnego według stanu na 30.09.2022 r. w placówkach, w których zakończono realizację projektu przed 30.09.2020r. Jako projekt rozumie się utworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego w ramach RPOWP 2014-2020.

³⁴ Nie uwzględniono miejsc utworzonych w ramach dwóch projektów, z których beneficjentami nie przeprowadzono badania ankietowego.

obowiązkowej trwałości, a więc 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS wyniosła 592, zaś liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS - 1241. Oszacowanie wartości wskaźników oparto o dane pozyskane również w badaniu ankietowym z beneficjentami projektów³⁵, których celem było upowszechnienie miejsc opieki nad dziećmi do trzeciego roku życia oraz miejsc wychowania przedszkolnego w województwie podlaskim.

³⁵ W przypadku dwóch projektów dotyczących utworzenia miejsc wychowania przedszkolnego, dane dotyczące liczby miejsc funkcjonujących dwa lata po zakończeniu realizacji projektu, pozyskano z ankiet trwałości danych projektów.

4. Wnioski

Realizacja projektów RPOWP 2014-2020, w ramach których utworzono nowe miejsca opieki nad dziećmi do trzeciego roku życia oraz miejsca wychowania przedszkolnego była przesunięta w czasie (pierwsze umowy podpisano w 2016 roku). Powyższy fakt nie wpłynął jednak w negatywny sposób na skuteczność realizowanej interwencji. O skuteczności realizowanego wsparcia świadczy zwiększenie dostępu do usług opieki nad najmłodszymi dziećmi oraz wychowania przedszkolnego.

Interwencja w ramach działania 2.2 przyczyniła się do poszerzeniu dostępu do usług w zakresie opieki nad dziećmi do trzeciego roku życia. Dzięki środkom finansowym z Europejskiego Funduszu Społecznego utworzono nowe miejsca opieki w gminach województwa podlaskiego, w których takie usługi nie były wcześniej świadczone. Działania te w pozytywny sposób wpłynęły na poprawę dostępności do miejsc opieki nad dziećmi do trzeciego roku życia, zarówno w wymiarze przestrzennym, jak i ilościowym. W wyniku utworzenia nowych miejsc opieki zwiększyła się liczba dzieci objętych opieką w placówkach żłobkowych. Bez realizacji dofinansowanych z EFS projektów, z opieki żłobkowej nie mogłyby korzystać taka liczba dzieci jaka korzysta obecnie, gdyż liczba dostępnych miejsc byłaby zbyt mała. Powyższe wskazuje, iż realizowana w ramach RPOWP 2014-2020 interwencja (Działanie 2.2 Działania na rzecz równowagi praca – życie) w zakresie zwiększenia dostępności do miejsc opieki nad dziećmi do lat trzech jest skuteczna.

W województwie podlaskim ogółem, a także w większości gmin, w których w ramach realizacji projektów z RPOWP 2014-2020 utworzono miejsca w placówkach edukacji przedszkolnej, wzrosła liczba dzieci przypadająca na jedną placówkę. Wzrost liczby dzieci przypadających na jedną placówkę mógł wynikać z kilku czynników. Oprócz utworzenia nowych miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego a co za tym idzie zwiększenia liczby dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego, na wzrost liczby dzieci na przypadających na jedną placówkę wpływać mogło również zmniejszenie liczby takich placówek. W gminach, w których zaobserwowano zmniejszenie liczby placówek edukacji przedszkolnej (tj. likwidację lub zamknięcie placówek w latach 2014-2021), odnotowano nie tylko zwiększenie liczby oddziałów i zmniejszenie liczby dzieci przypadających na jeden taki oddział, ale również wzrost odsetka dzieci objętych edukacją przedszkolną w danej gminie. Realizacja projektów przyczyniła się nie tylko do upowszechniania wychowania przedszkolnego, ale także do poprawy warunków świadczenia edukacji przedszkolnej w gminach objętych wsparciem na utworzenie miejsc edukacji przedszkolnej finansowanych z środków EFS.

Pomimo, iż realizacja projektów dofinansowywanych z RPOWP 2014-2020, była przesunięta w czasie (pierwsze umowy na realizację projektów podpisano w 2016 roku), odnotowano znaczną skuteczność w zakresie upowszechnienia edukacji przedszkolnej w województwie podlaskim. Na podstawie przeprowadzonych analiz należy zatem stwierdzić, że realizowana

w ramach RPOWP 2014-2020 interwencja (Działanie 3.1 Kształcenie i edukacja) w zakresie upowszechnienia edukacji przedszkolnej jest skuteczna.

Wyniki drugiego pomiaru wartości wskaźników rezultatu długoterminowego wskazują, iż efekty realizowanych projektów należy uznać za trwałe. Wyniki przeprowadzonego badania potwierdzają, iż wszystkie miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 oraz miejsca wychowania przedszkolnego utworzone w ramach RPOWP 2014-2020 funkcjonowały 2 lata po zakończeniu realizacji projektów. Tak wysoki poziom wskaźnika wynika przede wszystkim z faktu, iż instytucje, które utworzyły miejsca opieki dofinansowane z Programu, zostały zobligowane do zapewnienia ich trwałości w okresie 2 lat od zakończenia wsparcia. W ten sposób, zapewniono wyższy poziom skuteczności prowadzonej interwencji, przy założeniu, że po zakończeniu okresu trwałości rezultatów miejsca zostaną utrzymane, na co może wskazywać rosnący odsetek dzieci korzystających z opieki instytucjonalnej.

Jednocześnie należy zauważyć, iż znaczna liczba miejsc opieki nad dziećmi do trzeciego roku życia oraz miejsc wychowania przedszkolnego funkcjonowała również po obligatoryjnym okresie trwałości. Wskazuje to na realne zaspokojenie potrzeb jakim jest dostęp do usług opieki nad najmłodszymi dziećmi oraz do placówek wychowania przedszkolnego.

Ze względu na zakres badania oraz zbieżność wniosków z wnioskami zawartymi w raporcie z pierwszego etapu badania³⁶ odstąpiono od formułowania rekomendacji z przedmiotowego badania w odniesieniu do planowanej interwencji w FEdP 2021-2027.

³⁶ Por. M. Muczyński, E. Dąbrowska (red.), *Ocena wpływu wsparcia RPOWP 2014-2020 na edukację opiekuńczo-wychowawczą w województwie podlaskim*, UMWP, Białystok 2021.

Spis wykresów

Wykres 1. Bierność zawodowa mieszkańców województwa podlaskiego ze względu na obowiązki rodzinne i związane z prowadzeniem domu (tys. osób) *	16
Wykres 2. Współczynnik aktywności zawodowej osób w wieku produkcyjnym	17
Wykres 3. Liczba dzieci w wieku do lat 3 (z wyłączeniem trzylatków) w powiatach województwa podlaskiego	20
Wykres 4. Dostępność placówek i miejsc opieki nad dziećmi do trzeciego roku życia (z wyłączeniem trzylatków) w województwie podlaskim	21
Wykres 5. Liczba dzieci w placówkach opieki nad dziećmi do trzeciego roku życia (z wyłączeniem trzylatków) na 1000 dzieci w tym wieku w powiatach województwa podlaskiego	23
Wykres 6. Liczba dzieci w wieku przedszkolnym w powiatach województwa podlaskiego w 2014 i 2021 roku	32
Wykres 7. Dostępność placówek i miejsc wychowania przedszkolnego w województwie podlaskim w latach 2014-2021	33
Wykres 8. Liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3-5 lat w powiatach województwa podlaskiego	36

Spis tabel

Tabela 1. Kryteria ewaluacyjne przyjęte w badaniu	11
Tabela 2. Liczba projektów i beneficjentów do objęcia przedmiotowym badaniem	13
Tabela 3. Wskaźnik zatrudnienia kobiet w wieku produkcyjnym	18
Tabela 4. Liczba dzieci w wieku do 3 lat (z wyłączeniem trzylatków) w województwie podlaskim w latach 2014-2021	19
Tabela 5. Liczba placówek i miejsc opieki nad dziećmi w wieku 0-3 lata w powiatach województwa podlaskiego	22
Tabela 6. Liczba miejsc opieki nad dziećmi w wieku 0-3 lata w gminach województwa podlaskiego	24
Tabela 7. Liczba utworzonych oraz planowanych do utworzenia miejsc opieki nad dziećmi do lat trzech w gminach województwa podlaskiego ze środków RPOWP 2014-2020*	26
Tabela 8. Wskaźnik użłobkowania w gminach województwa podlaskiego w latach 2014-2021 (liczba dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do trzech lat)	27
Tabela 9. Wpływ wsparcia w ramach RPOWP 2014-2020 na dostępność i wykorzystanie miejsc opieki nad dziećmi do trzech lat	29
Tabela 10. Liczba dzieci w wieku przedszkolnym (3-6 lat) w województwie podlaskim w latach 2014-2021	31
Tabela 11. Liczba placówek i miejsc wychowania przedszkolnego ogółem w powiatach województwa podlaskiego	34
Tabela 12. Liczba utworzonych i planowanych do utworzenia miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego w gminach województwa podlaskiego ze środków RPOWP 2014-2020*	39
Tabela 13. Liczba dzieci przypadających na jedną placówkę oraz jeden oddział wychowania przedszkolnego w gminach, w których utworzono ze środków EFS nowe miejsca wychowania przedszkolnego	40
Tabela 14. Informacje dotyczące szacowania wskaźników długoterminowych	43

Tabela 15. Trwałość miejsc opieki nad dziećmi do trzeciego roku życia i miejsc wychowania przedszkolnego według stanu na 30.09.2022 roku.....	44
Tabela 16. Wyniki szacowania wartości wskaźników rezultatu długoterminowego	45

Spis map

Mapa 1. Mapa poglądowa gmin w województwie podlaskim.....	9
Mapa 2. Liczba miejsc opieki nad dziećmi do lat trzech (z wyłączeniem trzylatków) dofinansowanych ze środków EFS w ramach RPOWP 2014-2020 (do 30.09.2022 oraz planowana do końca 2023 roku) *	25
Mapa 3. Liczba placówek wychowania przedszkolnego w gminach województwa podlaskiego w 2021 roku *	35
Mapa 4. Liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3-5 lat w gminach województwa podlaskiego w 2014 i 2021 roku *	37
Mapa 5. Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych ze środków EFS w ramach RPOWP 2014-2020 (do 30.09.2022 oraz planowana do końca 2023 roku)	38

Bibliografia

1. Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego
2. Czauż A., Dąbrowska E., Koronkiewicz G., Muczyński M., *Analiza sytuacji społeczno-ekonomicznej województwa podlaskiego w obszarach oddziaływania Europejskiego Funduszu Społecznego*, UMWP, Białystok 2018
3. <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/organizacja>
4. <https://www.gov.pl/web/rodzina/informacje-dla-rodzicow>
5. Metodologia szacowania wartości docelowych dla wskaźników wybranych do realizacji w RPOWP 2014-2020
6. Muczyński M., Dąbrowska E. (red.), *Ocena wpływu wsparcia RPOWP 2014-2020 na edukację opiekuńczo-wychowawczą w województwie podlaskim*, UMWP, Białystok 2021
7. *Oświata i wychowanie w latach szkolnych: 2014/2015, 2015/2016, 2016/2017, 2017/2018, 2018/2019, 2019/2020 i 2020/2021*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa-Gdańsk
8. *Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020*, lipiec 2022, stanowiący Załącznik nr 1 do uchwały Nr 290/5396/2022 Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 12 września 2022 r.
9. *Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020*, stanowiący załącznik nr 1 do uchwały Nr 294/5454/2022 Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 29 września 2022 r.
10. Załącznik Nr 2 Wspólna Lista Wskaźników Kluczowych 2014-2020 – EFS do Wytucznych w sprawie monitorowania postępu rzeczowego realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020 (WLWK)

Badanie ewaluacyjne finansowane ze środków
Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach
Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa
Podlaskiego na lata 2014-2020

Wydawca

Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego
Departament Rozwoju Regionalnego
ul. Poleska 89, 15-874 Białystok

publikacja bezpłatna